

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Omilla kulmilla

Taidepohjaisen osallistavan suunnittelun menetelmän testaus ja
arviointi

Essi Ruuskanen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 11 / 2015

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Essi Ruuskanen	Sivumäärä 48 ja 2 liitesivua
Työn nimi Omilla kulmilla – Taidepohjaisen osallistavan suunnittelun menetelmän testaus ja arviointi	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tiina Valkendorff	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Paikalla!-hanke, Sari Höylä	
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytetyössä tarkastelen ja arvioin taidepohjaista osallistavan suunnittelun menetelmää nimeltä "My Hoods". Tavoitteenani on kriittisesti pohtia menetelmän ansioita ja puutteita sekä peilata menetelmää keskustelutaiteen teoriaan. Menetelmä kehitettiin osana Humanistisen ammattikorkeakoulun sekä Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen Paikalla! -hankkeen menetelmäpilotteja. Paikalla! -hankkeen tavoitteena on edistää nuorisotyön yhdyskuntatyön kaltaista työtettä sekä nuorten osallisuutta oman asuinalueensa kehittämisessä. Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jonka menetelmänä käytän toimintatutkimusta. Tutkimuksen aineisto koostuu menetelmän testaustilanteesta keräämästäni havainnointimateriaalista, oppilaiden palautteesta sekä opiskelijoiden itsearviointista.</p> <p>"My Hoods" -menetelmän ideoivat Humanistisen ammattikorkeakoulun ensimmäisen vuoden yhteisöpedagogiopiskelijat, jotka myös testasivat kanssani menetelmää Helsingin yliopiston Viikin normaalkoulussa. Menetelmän kriteerinä hankkeen puolelta oli sen yleistettävyyden kaupunkimaisessa nuorisotyössä ja menetelmän on tarkoitus jatkossa toimia työvälineenä kaikille nuorten parissa työskenteleville, jotka haluavat helposti ja hauskaasti osallistaa nuoria oman asuinalueensa kehittämiseen. Menetelmässä nuoret askartelevat ryhmissä erilaisista materiaaleista kolmiulotteisen unelmien kaupunkinsa kartongille. "My Hoods" oli oppilaiden keskuudessa pidetty, se on helppo toteuttaa ja tarjoaa konkreettisen lopputuloksen. Opiskelijat olivat itsearviointin perusteella menetelmään tyytyväisiä ja testaukseen osallistuneet oppilaat antoivat menetelmästä positiivista palautetta. Menetelmän testausta voidaan siis pitää onnistuneena, vaikka se jättikin paljon parantamisen varaa ja tarve jatkokehittelylle on ilmeinen.</p> <p>Tulevaisuudessa tämänkaltaisen osallistavan suunnittelun menetelmän fokus kannattaisi siirtää keskustelutaiteen tavoin pois objektien tuottamisesta kohti dialogin tuottamista. Kaikkein hyödyllisin tieto tuotettiin askartelun lomassa, keskusteltaessa oppilaiden kanssa. Menetelmän vaikuttavuutta lisäsi se, että asetimme kartongit esille Viikin kirjaston lasten- ja nuortenosastolle. Menetelmän kehittäminen ja testaaminen antoi meille lisää työkaluja osallistavaan suunnitteluun nuorten kanssa tulevaisuudessa ja se tulee olemaan osa Paikalla! -hankkeen menetelmäpakettia, joka on nuorten ja yhdyskuntatyön kaltaisen nuorisotyön parissa työskentelevien vapaasti hyödynnettävissä.</p>	
Asiasanat osallisuus, osallistava suunnittelu, keskustelutaide, nuoret	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Essi Ruuskanen	Number of Pages 48 + 2
Title My Hoods – Testing and evaluation of an art-based participatory planning method	
Supervisor(s) Tiina Valkendorff	
Subscriber and/or Mentor Paikalla! –project, Sari Höylä	
Abstract <p>In this thesis I will examine and evaluate an art-based participatory planning method called "My Hoods". My aim is to critically reflect on the merits and shortcomings of the method and to interpret those results through the theory of dialogical art. The method was developed as part of the HUMAK University of Applied Sciences' and the City of Helsinki Youth Department's joint Paikalla! –project. The aim of the project is to promote community work related youth work and youngster's participation in developing their residential area. This thesis is a qualitative research and my method of research is activity analysis. The study material consists of observational material from the testing situation, pupils' feedback and the students' self-assessment.</p> <p>"My Hoods" was developed by three first year students of HUMAK University of Applied Sciences, who also tested the method with me at the Viikki Teacher Training School of Helsinki University. The criterion given by the project for the method was its generalizability in urban youth work and the method is intended to serve as a tool for all professionals working with youngsters who want an easy and fun way to involve young people in participatory planning. In the method youngsters create a three-dimensional dream city using all kinds of craft materials and finally build it on a large carton. "My Hoods" was liked by pupils participating in the testing, it is easy to implement and it provides a concrete yield. Students were satisfied with the method based on their self-assessment and pupils gave positive feedback. Testing of the method can be regarded successful, even though there is a lot of room for improvement and the need for further development is obvious.</p> <p>In the future, in this kind of participatory planning method, the focus should move away from concrete objects towards the production of a dialogue as suggested by dialogical art. The most useful data was produced while making these dream cities and discussing with students. The effectiveness of the method was increased by the fact that we set the cartons on display at the Viikki library's children's and youth department. Development and testing of the method gave us more tools for participatory planning with youngsters in the future and it will be part of the Paikalla! -project method package, which will be available for all professionals working with youngsters.</p>	
Keywords participation, participatory planning, dialogical art, youngsters	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TAUSTAA	9
2.1 Paikalla! -hanke	10
2.2 Aluekartoitus	11
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	12
3.1 Yhdyskuntatyö ja osallistava suunnittelu Suomessa	16
3.2 Toimintavalmiusteoria	19
3.3 Vapautuksen kasvatus	21
3.4 Keskustelutaide	24
3.5 Osallisuuden tasot	27
4 TYÖN TOTEUTUS	28
4.1 Menetelmäpilotti ”My Hoods”	29
4.2 Opiskelijoiden arvio ”My Hoods” -menetelmästä	36
4.3 ”My Hoods” -menetelmä ja keskustelutaiteen näkökulma	36
5 YHTEENVETO	39
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
LÄHTEET	44
LIITTEET	49

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen ja arvioin taidepohjaista ”My Hoods” -menetelmää ja sen ansioita. Menetelmä on luotu osana Humanistisen ammattikorkeakoulun sekä Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen Paikalla! -hankkeen menetelmäpilotteja Helsingin kolmella asuinalueella. ”My Hoods” -menetelmän ideoivat Humanistisen ammattikorkeakoulun ensimmäisen vuoden yhteisöpedagogiopiskelijat Tuuli Arponen, Jaana Santanen sekä Julia Jumppanen, jotka myös testasivat kanssani menetelmää käytännössä Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulussa.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jonka menetelmänä käytän toimintatutkimusta. Tutkimuksen aineisto koostuu menetelmän testaustilanteessa keräämästäni havainnointimateriaalista, oppilaiden palautteesta sekä opiskelijoiden itsearvioinnista, joita peilaan keskustelutaiteen teoriaan. Toimintatutkimuksen tavoitteena on tutkimisen lisäksi muuttaa vallitsevia käytäntöjä ja sosiaalista todellisuutta sekä etsiä ratkaisuja erilaisiin ongelmiin ja haasteisiin. Toimintatutkimus on käytännöllistä ja tutkijan lisäksi myös tutkittavien rooli on aktiivinen tutkimus- ja muutosprosessissa. Toiminnan perustana on kaikkien tutkimukseen osallistuvien yhteistyö. (Kuula 2006.) Toimintatutkimus sopii hyvin tällaiseen tutkimukseen, jossa menetelmätestauksen tutkimisen lisäksi pyritään lisäämään nuorten vaikuttamiskokemuksia pienessä mittakaavassa.

Toimin Paikalla! -hankkeessa Viikin alueen projektikoordinaattorina, havainnoin sekä arvioin menetelmän testaustilannetta, annoin raamit menetelmälle sekä autoin opiskelijoita ideointiprosessissa ja menetelmän arvioinnin kriteerien luomisessa. Olin läsnä osallistuvana havainnoijana menetelmän testaustilanteessa ja sen lisäksi ohjasin kokousta, jossa yhdessä opiskelijoiden kanssa suunnittelimme menetelmää ja sen arviointikriteerejä. Koko prosessin ajan olin aktiivisesti yhteydessä opiskelijoihin sekä testaustilanteen jälkeen myös kirjastoon ja autoin opiskelijoita tarpeen mukaan. Menetelmän taidepohjaisuus sekä yleistettävyyys olivat ainoat reunaehdot, jotka annoin opiskelijoille.

Opinnäytetyöni tilaajan eli Paikalla! -hankkeen tavoitteena on edistää nuorisotyön yhdyskuntatyön kaltaista työtettä sekä nuorten osallisuutta oman asuinalueensa kehittämisessä. Olen erikoistunut taidekasvatukseen, joten halusin hyödyntää taidepohjaisten menetelmien erityispiirteitä menetelmän kehittämisessä. Menetelmää testattiin Viikin uudella asuinalueella toukokuussa 2015. Pohdin kriittisesti menetelmän ansioita ja puutteita sekä potentiaalista hyödynnettävyyttä kaupunkimaisessa nuorisotyössä. Tarkastelen ja arvioin menetelmää ensisijaisesti keskustelutaiteen näkökulmasta ja pohdin tiedonkeruun tavoitteen täyttymisen lisäksi menetelmän kykyä vastata toimintavalmiusteorian sekä vapautuksen kasvatuksen pohjalta rakennetun ja nuorisotyössä keskiössä olevan osallisuuden ideaalin vaatimuksiin.

Miksi sitten haluamme osallistaa nuoria asuinalueiden kehittämistyöhön? Onko menetelmien kehittämisen tavoitteena vain täyttää kunnallisen tason velvollisuuksia tai kuulla nuoria koska laki käskää ja se kohottaa kunnan imagoa? Toivon, että tällaisen dystopian sijaan on vihdoin ymmärretty, että osallisuutta tunteva nuori tasavertaisena yhteistyökumppanina on innovatiivinen, aktiivinen, innostuva ja täynnä näkökulmia, joita aikuinen ei välttämättä tulisi koskaan ajatelleeksi. Osallisuus on nuoren oikeus ja oleellinen osa hyvää elämää. Nuorten osallisuutta ja aktiivista roolia osallistavassa suunnittelussa, ympäristön muokkaamisessa sekä yhteisön jäsenenä tulee mielestäni tarkastella koko yhteisöä hyödyttävänä mahdollisuutena, suunnittelua rikastavana tekijänä sekä demokratiaa vahvistavana kehityssuuntana. Yhteiskunta ei vain salli nuorten osallisuutta vaan tarvitsee sitä.

Työni käsittelee välillisesti myös nuorten kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi. Matti Laitinen ja Kari Nurmi (2003) kiteyttävät aktiivisen kansalaisuuden kahteen kohtaan: se on vaikuttamista ja toimimista yhteiseksi hyväksi sekä vastuun ottamista yhteisistä asioista ja osallistumista niiden hoitamiseen. Aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattaminen on yksi nuorisotyön tärkeimmistä tehtävistä. Aktiivinen kansalaisuus edellyttää kasvuolosuhteita, joissa itseluottamus, rohkeus ja luovuus vahvistuvat samoin kuin varmuus siitä, että ihminen voi vaikuttaa omaan ympäristöönsä (Jaakola 2012, 4). Itse lisäisin aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattamisen tavoitteeseen vielä jatkotavoitteen, jossa nuorten aktiivinen kansalaisuus kumpuaa kulttuurimme sisäänrakennetusta solidaarisuudesta, sympatiasta sekä empatiasta kanssaihmissä kohtaan; yhteiskunnallisesta tilasta, jossa John Rawlsin (1971) oikeudenmukaisuusteorian hengessä

haluamme tehdä yhteiskunnasta mahdollisimman hyvän paikan kaikille. Omassa työssäni nuorten parissa pyrin siis kasvattamaan aktiivisten kansalaisten lisäksi empaattisia ihmisiä.

Aktiivista kansalaisuutta vahvistavien todellisten vaikutusmahdollisuuksien ja -tilojen luominen on avainasemassa Jaakolan (2012) edellä kuvaaman varmuuden lisäämisessä, mutta pitää sisällään myös veloitteen pohtia osallistamista kokonaisuutena. Menetelmän testaamista ja nuorten osallistamista alueen suunnitteluun ei tulisi jättää kuulemisen tasolle vaan tulokset tulisi aina viedä eteenpäin yhdessä nuorten kanssa. Näin osoitetaan nuorille, ettei kyse ole leikistä tai päälle liimatusta kuulemisesta vaan aidosta vaikuttamisesta. ”My Hoods” -menetelmän kohdalla tämä velvollisuus pyrittiin täyttämään viemällä nuorten tuotokset viikoksi esille Viikin kirjaston lasten- ja nuortenosastolle.

Tulosten viemiseksi eteenpäin perustin ”My Hoods” -menetelmää testaavan opiskelijaryhmän lisäksi toisen ryhmän, jonka tarkoituksena oli ideoida yhdessä Viikin nuorten kanssa tapoja viedä omia kehittämisajatuksia eteenpäin viranomaisille ja myös käytännössä esitellä ”My Hoods” -menetelmällä saadut tulokset päättäjille. Koko opiskelijaryhmä kuitenkin lopetti kesken projektin, joten ryhmältä ei valitettavasti saatu toivottuja tuloksia. Tältä osalta ”My Hoods” -menetelmä jäi siis hieman vaillinaiseksi: tulokset saatiin ja esiteltiin kirjastossa, mutta päättävät tahot jäivät niistä toistaiseksi tietämättömiksi. Menetelmätestaus ja saadut tulokset esitellään kappaleessa 4.1.

Osallisuuden ideaalin taustalla vaikuttaa suuri joukko filosofisia ja teoreettisia suuntauksia. Yksi niistä on Paulo Freiren teoksessaan *Sorrettujen Pedagogiikka* (1970) esittelemä vapautuksen kasvatusta. Vapautuksen kasvatukseen sisältyy tavoite, että sorretut pystyvät kasvatuksen avulla vapautumaan yhteiskunnallisesta sorrosta ja alistaisesta asemastaan. Dramaattisten sanojen taakse kätkeytyy hyvin käytännönläheinen ja nuorisotyölle ominainen halu antaa ihmiselle mahdollisuus ja välineet vaikuttaa, toimia ja aktiivisesti muokata maailmaa, olla aktiivinen kansalainen. Nuorten kohdalla yhteiskunnallinen epätasa-arvo näkyy erityisen selvästi siinä, että 15 - 17 -vuotiaat ovat rikosoikeudellisesti vastuussa, mutta eivät saa osallistua itseään koskevan lainsäädännön muokkaamiseen ja kehittämiseen äänestämisen kautta.

Toinen opinnäytetyön ja menetelmätestauksen taustalla vahvasti vaikuttava teoria on Amartya Senin sekä Martha Nussbaumin (1993) kehittämä toimintavalmiusteoria tai toimintakykyajattelu. Toimintakykyajattelu on nuorisotoimenjohtaja Tommi Laition kaudella (2012-) ollut näkyvästi esillä nuorisoasiainkeskuksen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä ja se on viitekehyksenä myös helsinkiläisten nuorten hyvinvointia kuvaavassa Nuorten hyvinvointikertomuksessa. Paikalla! -hanke liittyy Helsingin nuorisoasiainkeskuksen suunnantarkistukseen ja linkittyy sitä kautta myös nuorisoasiainkeskuksen arvopohjaan. Toimintavalmiusteoriaa ja vapautuksen kasvatusta käsitellään tarkemmin kappaleissa 3.2 ja 3.3.

Osallistava suunnittelu on osa 1970-luvulta asti Suomessa käytössä ollutta alueellista yhdyskuntatyötä ja se tähtää kaikkien sidosryhmien yhteistyöhön, jolloin parhaassa tapauksessa suunnittelun aikaansaama rakennettu ympäristö vastaa yksilön ja ryhmän lisäksi myös yhteisön ja yhdyskunnan tarpeita ja toiveita. Keskiössä on suunnitteluun osallistuvien tahojen osallisuuden tunne. (Horelli 2006, 72.) Nuorisolautakunnan päätöksen (12/18.12.2014) mukaan Helsingin nuorisoasiainkeskus tulee lähivuosina painottamaan toiminnassaan voimakkaammin alueellista työmallia, jonka osa muun muassa osallistavaan suunnitteluun kiinteästi liittyvä osallistava budjetointi on. Alueellisuus ja sen sisältämä nuorten kuuleminen alueellisten tarpeiden tunnistamisessa on yksi nuorisoasiainkeskuksen suunnantarkistusesitystä ohjaavista viidestä ajatuksesta (Nuorisolautakunnan päätös 12/18.12.2014).

Tämän lisäksi nuorisoasiainkeskukselle on nimetty kahdeksan painopistettä tai strategista hanketta lähivuosille. Yksi näistä on yhdyskuntatyö, joka sisältää asuinalueiden kehittämisen muiden toimijoiden kanssa, kouluyhteistyön, jalkautuvamman työotteen sekä nuorisotilojen avaamisen nykyistä laajemmin helsinkiläisten ryhmien käyttöön. Yhdyskuntatyö ei ole nuorisoasiainkeskukselle uusi työmuoto, mutta sitä pyritään nyt kehittämään vastaamaan paremmin alueellisen nuorisotyön tarpeita. (Nuorisolautakunnan päätös 12/18.12.2014.) Paikalla! -hanke on yksi nuorisoasiainkeskuksen yhdyskuntatyön kehittämiseen pyrkivistä toimenpiteistä ja hanke pyrkii tuloksiltaan vastaamaan näihin kehittämistarpeisiin. ”My Hoods” -menetelmä on yksi tämän kehittämistyön tulos.

Taidepohjaisuus valikoitui näkökulmaksi taidekasvatuksen erikoistumisopintojen tuoman kiinnostuksen kautta. Yhteisötaidepohjaisilla menetelmillä voidaan katsoa olevan yhteisöllisyyttä sekä osallisuutta kasvattavia vaikutuksia (Känkänen 2013, 74). Taiteen ja kulttuurin avulla pyritään yksilölliseen sekä yhteisölliseen kasvuun ja sosiaaliseen muutokseen (Anttonen 2012, 168) ja taiteen voidaan Nietzscheä mukailien katsoa auttavan ihmistä siirtymään reaktiivisesta aktiiviseen elämään, oman elämänsä sivuhenkilöstä päärooliin (Bardy 2007, 30). Taidepohjaiset menetelmät ja taiteen kaltainen toiminta on syytä erottaa selvästi institutionaalisesta taiteesta (Bardy 2007, 31), sillä taidekritiikin ja -instituutioiden maailma ei mielestäni kuulu taidekasvatukseen tai taiteen menetelmien hyödyntämiseen tavoitteellisessa kasvatustyössä ja kaikki nuorten työt ja tuotokset ovat yhtä arvokkaita ja hyviä.

2 TAUSTAA

”My Hoods” -menetelmän testaus toteutettiin Viikin kaupunginosassa Helsingissä, Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun yläasteen yhden 9. luokan kanssa 15.5.2015. Viikki on yli 10 000 asukkaan asuinalue, kahdeksan kilometrin päässä kaupungin keskustasta. Viikki koostuu viidestä osa-alueesta: Viikin tiedepuisto, Viikinranta, Viikin Arboretum, Viikinmäki ja Latokartano. Viikille tunnusomaisin piirre on maaseutumainen tunnelma keskellä kaupunkia. Helsingin yliopiston kampus ja koe-eläintila tuovat alueelle maaseudun tuntua ja luonto on vahvasti läsnä kaupunginosassa. Viikin kampuksella opiskelee 7 000 opiskelijaa ja alueella asuu lapsiperheiden lisäksi paljon myös opiskelijoita. Viikin rakentaminen alkoi 1990-luvulla ja suurin osa taloista on jo valmiita. (Uutta Helsinkiä.)

Viikissä on kaksi peruskoulua, Latokartano ja Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulu sekä normaalikoulun lukio. Käytän tästä eteenpäin Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulusta lyhennettä Norssi. Norssin lukio on yksi Helsingin kovatasoisimpia lukioita, johon haetaan pitkänkin matkan päästä. Vaikka Norssin yläkoulu on normaali alueellinen koulu, muualla asuvien nuorten määrä oli suuri testauksen kohteena olevassa luokassa. Muualla asuvien side Viikkiin on heikompi kuin alueella asuvien ja tämä heijastui osaltaan myös tuloksiin. ”My Hoods” -menetelmää ei ehditty testata

Latokartanon oppilaiden kanssa aikataulusyistä, mutta Latokartanon oppilaat osallistuivat ennen menetelmän testausta koottuun aluekartoitukseen.

2.1 Paikalla! -hanke

Paikalla! on Humanistisen ammattikorkeakoulun ja Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen yhteistyöhanke. Hanke on vuoden mittainen ja se alkoi tammikuussa 2015. Toimin hankkeessa Viikin alueen projektikoordinaattorina ja aloitin tehtäväni maaliskuussa 2015. Hanke oli siis ollut käynnissä kolme kuukautta tullessani mukaan työryhmään. Hankkeen tavoitteena on kehittää yhdyskuntatyön tyypistä työtettä yhteistyössä nuorten kanssa. Hankkeessa hyödynnetään Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden osaamista ja innovaatiokykyä sekä hankkeen kohdealueiden nuorten omaa asuinaluettaan koskevaa asiantuntijuutta. Helsingin kaupungin osista hankkeessa ovat mukana Viikki, Malmi sekä Mellunmäki.

Hankkeen taustalla on nuorisoasiainkeskuksen vuonna 2015 toteuttama suunnantarkistus. Suunnantarkistuksen tavoitteena on päivittää nuorisotyön tavoitteet ja painopisteet Helsingissä sekä kehittää alueellista työtettä nuoria osallistavaan suuntaan. Suunnantarkistuksen osana kaikki nuorisoasiainkeskuksen työntekijät muun muassa jalkautuivat ympäri kaupunkia ja haastattelivat pareittain vähintään kolmea nuorta tämän elämästä, unelmista ja tulevaisuuden suunnitelmista. Paikalla! -hankkeeseen valikoitujen alueiden oli tarkoitus olla keskenään hyvin erilaisia, joskin loppujen lopuksi esimerkiksi Malmi ja Mellunmäki eivät poikenneet toisistaan kovinkaan radikaalisti. Erityyppisillä alueilla toimimisesta pyritään löytämään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Valmiin asuinalueen ja toisaalta täydentyvän asuinalueen tilanteesta voidaan teoreettisesti ja menetelmällisesti etsiä käytäntöjä täysin uusien asuinalueiden nuorten osallisuuden kehittämiseen tulevaisuudessa.

Nuorten sekä nuorisotyöntekijöiden rooli hankkeessa on toimia ennen kaikkea oman alueen asiantuntijoina, luoda uusia näkemyksiä ja ideoita sekä arvioida testattavia menetelmiä. Nuoria kuullaan sekä tiedonkeruuta menetelmätestausvaiheessa ja nuorilta pyydetään jokaisesta menetelmästä kriittistä palautetta. Hankkeen lopputuotoksena tehdään menetelmäopas, jonka avulla nuorisotyöntekijät voivat tukea

nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa asuinalueensa parantamiseen kaupunkimaisen nuorisotyön kautta.

2.2 Aluekartoitus

Osallistavan suunnittelun menetelmien kehittämistä alustettiin huhtikuussa 2015 koamalla aluekartoitus Viikin asuinalueesta. Aluekartoituksen pohjana käytettiin Viikin aluetyöntekijän Aija Niittynen tekemää suppeampaa aluekartoitusta, johon Niittynen oli kerännyt muun muassa tilastotietoa Viikin asukkaista sekä tärkeimmät nuorisoasiainkeskuksen yhteistyökumppanit alueella. Humanistisen ammattikorkeakoulun Kehittämistyön menetelmät 1 -kurssin opiskelijoista muodostettu ryhmä ryhtyi opastuksellani kokoamaan tämän suppean aluekartoituksen pohjalta laajempaa katsausta alueen nuoriin.

Aluekartoitusta ryhdyttiin työstämään opiskelijoiden kanssa kahdessa ryhmässä. Toinen ryhmä haastatteli nuoria Latokartanon sekä Norssin yläkouluissa ja toinen ryhmä pyrki vertailukehittämisen (*benchmarking*) kautta löytämään tutkimustietoa osallistavasta suunnittelusta ja yhdyskuntatyöstä sekä kansainvälisiä esimerkkejä samankaltaisista menetelmäkokeiluista. Lisäksi vertailukehittämisryhmästä yksi opiskelija lähetti alueen toimijoille sähköpostikyselyn, jossa kysyttiin mitä palveluita toimijat tarjoavat nuorille ja minkälaisia kehitysehdotuksia heillä itsellään Viikin alueelle mahdollisesti on.

Aluekartoituksen pohjalta saimme muodostettua yleisen käsityksen Viikin alueesta ja siellä asuvista nuorista. Vuonna 2014 Viikki-Latokartanon alueella oli 502 13 - 17-vuotiasta nuorta. Alueen 13 - 17-vuotiaista nuorista 10 % on lastensuojelun asiakkaana. Keskimäärin helsinkiläisistä 13 - 15-vuotiaista nuorista 13 % oli lastensuojelun asiakkaina vuonna 2014. 16 - 17-vuotiaiden kohdalla vastaava luku oli 14 % (Nuorten hyvinvointikertomus 2014). Viikin väestöstä vieraskielisiä on 15,3 % ja noin puolet väliaikaisen nuorisotilan aktiivikäyttäjistä on maahanmuuttajataustaisia nuoria. Alueen yleisin asumismuoto on aravavuokra- tai korkotukivuokra-asunto (36,3 %) ja yksinhuoltajien määrä on hieman korkeampi kuin Helsingissä keskimäärin (17,1 %).

Viikin nuoret eivät juuri käytä alueen asukastaloja, vaikka nuorille usein tärkeä kunto-
sali löytyisi asukastalo Kunnosta. Kuntoon saa kuitenkin oman avaimen vasta täysi-
ikäisenä. Nuorisotalon rakentaminen koettiin alueella erittäin tärkeänä kehityskohtee-
na. Alustavien kyselyiden mukaan viikkiläiset nuoret pitävät asuinalueensa parhaana
puolena luonnonläheisyyttä ja suurimpana haasteena tekemisen puutetta.

Aluekartoituksen ja aikaisemmin tehtyjen kyselyiden perusteella alueen nuorilta oli jo
saatu paljon tietoa liittyen asuinalueen viihtyvyyteen, turvattomiin paikkoihin ja mah-
dollisiin kehittämiskohteisiin. Lisäksi alueella toteutetaan vuonna 2015 RuutiBudjetti,
eli nuorisoasiainkeskuksen osallistava budjetointi alueen nuorisotoiminnan rahoituk-
sesta. Tietoa meillä siis oli jo jonkin verran alueen nuorista ja nuorilta, ja oletimme
tämän sosiaalisen todellisuuden heijastuvan myös menetelmäkokeilulla saataviin tu-
loksiin. Taidepohjaisen menetelmän avulla lähdettiin tavoittelemaan tilastojen sijaan
entistä konkreettisempia nuorten ideoita ja näkemyksiä, joita olisi helppo viedä sellai-
senaan eteenpäin päättäjille.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa määrittelen *osallisuuden* sekä *osallistamisen* käsitteitä. Tämän lisäksi
käsitteelen yhdyskuntatyön taustaa sekä toimintavalmiusteoriaa ja vapautuksen kas-
vatusta, jotka ovat mukana opinnäytetyössä avartamassa osallisuuden tavoitteen
arvopohjaa. Toimintavalmiusteoria sekä vapautuksen kasvatusta tai sorrettujen peda-
gogiikka voidaan nähdä osana sitä ideologista kehitystä, joka on johtanut kansalais-
aktiivisuuden, lähidemokratian, ruohonjuuritason vaikuttamisen sekä vähemmistöjen
ja kaikkien kansanosien tasavertaisuuteen pyrkivän toiminnan vahvistumiseen länsi-
maisissa yhteiskunnissa. Niiden käsitteleminen osana tätä opinnäytetyötä on oleellis-
ta, jotta ymmärrämme paremmin miksi nuorten osallisuuteen ja vaikuttamismahdolli-
suuksien parantamiseen ylipäätään pyritään. Luvun lopussa käyn läpi keskustelutai-
teen perusteita Lea Kantosen (2007) artikkelin pohjalta.

Kaikissa tässä luvussa käsiteltävissä teoriasuuntauksissa yhdistyy vaatimus kansalaisten mahdollisuuteen vaikuttaa omaan ympäristöönsä. Valta muokata ympäristöä nähdään näissä teorioissa tai taidesuuntauksessa hyvän elämän osana ja tasa-arvoisen yhteiskunnan peruspilarina. Nuoret ovat merkittävä kansanosia ja yhtäläillä oikeutettuja tähän osallisuuteen ja valtaan. Toimintavalmiusteoria, vapautuksen kasvatus ja keskustelutaide ovat tästä syystä olleet myös omaa toimintaani ja tavoitteitani määrittäneitä näkökulmia.

Vaikka osallisuus on opinnäytetyössäni keskeisessä osassa, on osallisuuden käsitettä mahdotonta määritellä yksiselitteisesti. Määritelmiä on yhtä monta kuin aihetta käsitteleviä julkaisuja ja asian parissa työskenteleviä ammattilaisia. Osallisuutta voidaan kuitenkin tarkastella esimerkiksi seuraavista kolmesta näkökulmasta. Ensimmäisessä näkökulmassa osallisuus liittyy osattomuuden poistoon eli sosiaalisen syrjäytymisen torjuntaan. Toisessa näkökulmassa osallisuus nähdään jokaisen kansalaisen perusoikeutena. Kolmannessa näkökulmassa keskiössä on kansalaisen ja yhteiskunnan välinen valtasuhde: osallisuuden lisääntyessä myös kansalaisen valta osallistua yhteisistä asioista päättämiseen kasvaa, joko henkilökohtaisella, alueellisella, valtakunnallisella tai globaalilla tasolla. (Vehviläinen 2006, 76.) Osallisuus siis kiinnittyy oikeuksiin (Paju 2008, 12) eikä se voi toteutua ilman käytettävissä olevaa valtaa.

Osallisuuden käsite voidaan Helsingin nuorisoasiainkeskuksen vuoden 2006 strategialuonnosta mukaillen sitoa mitattavissa olevien indikaattorien (kuten jatkokoulutuspaikka, köyhyys, lastensuojelun tarve) lisäksi myös tunteeseen ja kokemukseen osallisuudesta tai osattomuudesta. Ottaakseen osaa päätöksentekoon ja vaikuttaakseen sekä omiin että yhteisiin asioihin, täytyy nuoren tuntea itse halua toimia aktiivisesti. Toteutuakseen sisältä kumpuavana tunteena osallisuus vaatii tästä näkökulmasta riittävät tiedot, taidot, motivaation sekä vallan tunteen. Käytän osallisuuden käsitettä juuri sen tunnetta painottavassa merkityksessä ja osallistamisen käsitettä kuvaamaan aktia, jossa mahdollistamme nuorten osallistumisen mahdollisesti osallisuuden tunnetta synnyttävään tilanteeseen.

Nuoren sitoutumista ympäristönsä muokkaamiseen ja vaikuttamistoimintaan ei voida odottaa, mikäli nuori ei koe vaikuttamismahdollisuuksiaan aidoiksi ja käsiteltävää asi-

aa itselleen läheiseksi (Paju 2008, 12 - 13). Julkisessa keskustelussa käsiteltävät aiheet voivat tuntua nuoresta kaukaisilta jo siitä yksinkertaisesta syystä, että niistä puhutaan termeillä, joita nuori ei ymmärrä tai nuori ei tiedä, miten erilaiset päätökset vaikuttavat hänen ja hänen läheistensä elämään. Tieto on läpi historian ollut vallan, vastavallan, alistamisen sekä sosiaalisen muutoksen lähde (Castells 2007, 1).

Nuorisolain 8 § sanoo nuorten osallistumisesta ja kuulemisesta seuraavaa:

Nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.

Myös perustuslain 6 § velvoittaa aikuisia luomaan lapsille ja nuorille mahdollisuudet vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. On huomionarvoista, että nuorisolaissa ei käytetä termiä osallisuus, vaan osallistuminen. Nuoria on siis lain mukaan kuultava ja nuorten on saatava osallistua, mutta nuorisolaissa nuorten aitoa osallisuutta ja tasa-arvoista roolia yhteistyötahona ei mainita. Osallisuuden tunteen tuottaminen jää perustuslaillisesta oikeudesta huolimatta käytännössä jokaisen kunnan harteille ja riippuu nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten aktiivisuudesta.

Demokratian näkökulmasta tämä on kestävätilanne, sillä demokratian toteutumisen kannalta on olennaista, että tavallisen ihmisen, myös nuoren, mielipide välittyy poliittisiin päätöksentekoprosesseihin. Aktiivista kansalaisuutta ja osallisuuden tunnetta ehkäisee vahvasti se, ettei voi kuvitella itseään merkittävänä vaikuttajana. Kyvyttömyyden ja osattomuuden tunne luo toivottomuutta sekä kyynistä asennoitumista muihin ihmisiin ja auktoriteetteihin. Mitä enemmän meillä on anarkistisesti suuntautuneita tai lamaantuneita nuoria, sitä enemmän demokratian pohja rapautuu. (Vesikansa 2002, 13, 16.)

Osallistumaan päästetty nuori on objekti, osallinen ja aktiivisesti valtaa käyttävä nuori on subjekti. Osallistettaessa nuoria ei automaattisesti tuoteta osallisuuden tunnetta vaan mahdollistetaan osallistumisen puitteet ja pyritään edistämään osallisuuden toteutumista. Tätä kautta luodaan tila, jossa osallisuus saattaa toteutua tai jäädä toteu-

tumatta. Osallistaminen ja osallistuminen ovat siis termeinä erillisiä osallisuuden käsitteistä. Parhaimmillaan osallistamisen kautta saavutettu osallistuminen vahvistaa osallisuuden tunnetta, kun osallistuminen tuo nuorelle aitoja mahdollisuuksia vaikuttaa, päättää, tuoda esille omia näkemyksiään, kantaa vastuuta sekä käyttää valtaa ja kokea itsensä merkityksellisenä yhteisön jäsenenä. (Rahikka-Räsänen & Ryyänen 2014, 10). Henkisten ja fyysisten voimavarojen epätasainen jakautuminen aiheuttaa, että yhteiskunnan jäsenet eivät pysty tasavertaisesti ajamaan oikeuksiaan (Vesikansa 2002, 12). Sosiaalisen ja henkisen pääoman kasaantuminen kiihdyttää marginalisoitumista ja osattomuuden tunnetta siinä missä taloudellisenkin pääoman eriarvoinen jakautuminen.

Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta edellä käsitellyt näkökulmat nivoutuvat yhteen ja osallisuus voidaan tiivistää tunteeksi kuulumisesta johonkin. Ihminen on osallinen, kun hän on osa yhteisöä (kuuluu johonkin), toimii osana yhteisöä (osallistuu) sekä kokee olevansa osa yhteisöä (tuntee kuuluvansa). (Rahikka-Räsänen & Ryyänen 2014, 10.)

Osallisuuden määrittelemisen lisäksi on hyvin tärkeää kysyä miksi pyrimme nuorten osallisuuteen? Mielestäni taustalla on vahvasti juuri Vesikansan esittämä huoli demokratian rapautumisesta. Myös Petri Pajun (2008) mukaan osallisuuden puutteella viitataan usein aikuisten huoleen kansalaisyhteiskunnan perustan rapautumisesta. Osallisuuteen pyrkivien toimien tavoitteissa ilmenee lähes poikkeuksetta demokraattisen järjestelmän vahvistaminen: pyrimme demokraattisen järjestelmän osina varmistamaan järjestelmän säilymisen myös tulevaisuudessa. Tällöin tuskin voidaan puhua pelkästään siitä, että osallistaessaan nuoria aikuiset haluavat puhtaasti nuorten parasta, kokevat osallisuuden vahvistamisen inhimilliseksi velvollisuudekseen tai uskovat nuorten osallisuuden olevan kaikille hyödyllisin ratkaisu. Osallisuutta halutaan vahvistaa myös siksi, että me aikuiset haluamme varmistaa arvojemme sekä toimintatapojemme, henkisen perintömme, säilymisen tulevaisuudessa.

Nuorten osallisuuden ja vallan tunne ovat aikuisen näkökulmasta myös vaarallisia, sillä nuorilla on tulevaisuudessa demokraattisen järjestelmän ylläpitämisen lisäksi mahdollisuus myös purkaa se (Cairns et al 2005, 191 - 193). Tämä näkyy mielestäni ajoittain osallisuuden lisäämiseen pyrkivien toimien konkreettisessa toteutuksessa.

Nuorille halutaan luoda vaikuttamisen tiloja, mutta samalla tilat ja mahdollisuudet rakennetaan alusta asti rajallisiksi ja huonosti toimiviksi. Lisäksi nuorten vaikuttamiskanavat luodaan useimmiten kouluun tai nuorisotalolle, jolloin koulun ja kunnallisen nuorisotoiminnan ulkopuolinen maailma näyttäytyy paikkana, jossa nuori on voimaton ja joka ei nuorelle oikeastaan edes kuulu. Tulevaisuudessa on tärkeää pyrkiä luomaan nuorille osallisuuden mahdollisuus kaikilla inhimillisen elämän osa-alueilla.

Kappaleessa 3.4 käsiteltävä keskustelutaide perustuu osin siihen, että taiteilija luopuu vallastaan keskustelun lopputulokseen kuitenkin unohtamatta vastuutaan tilanteesta. Tämä antaa mielestäni tilaa osallisuuden tunteen mahdolliselle syntymiselle tavalla, jota ei voida tavoittaa ilman auktoriteettiasetelman purkua ja osallistavan suunnittelutilanteen tai keskustelutaideteoksen ohjaajan vallasta luopumista. Nuoren osallisuuden tunteeseen pyrittäessä freireläinen vaatimus omasta sortajan aseman tunnustamisesta tuo tilanteeseen mukaan myös ohjaajan velvollisuuden itsetutkiskeluun sekä aktiiviseen toimintaan valta-asetelmien purkamisen puolesta. Emme voi ohjaajina ja nuorisotyöntekijöinä vain mahdollistaa osallistavan suunnittelun tilanteita fyysisesti: henkisesti tasa-arvoisen, valta-asetelmista vapaan ja vastaanottavaisen tilan luominen on yhtä tärkeää.

3.1 Yhdyskuntatyö ja osallistava suunnittelu Suomessa

Yhdyskuntatyö (tai yhteisösosiaalityö) on vaikuttamista asuinalueen tai kaupunginosan kehittämiseen: viihtyvyyteen, turvallisuuteen ja asukkaiden hyvinvointiin. Yhdyskuntatyön keskiössä on alueen asukkaiden omaehtoisen toiminnan aikaansaaminen ja tukeminen (Itälä 1977, 11). Helsingin kaupungin yhdyskuntatyön mallissa kaupungin yhdyskuntatyöstä vastaavat yhdyskuntatyöntekijät, joihin voi ottaa yhteyttä kehittämisohjelmien kanssa ja jotka auttavat viemään aloitteita eteenpäin virkamiehille, alueen verkostoille, aluefoorumeille ja kunnallisille päätöksentekijöille. Yhdyskuntatyötä tehdään yhdessä alueen asukkaiden, yhdistysten, organisaatioiden sekä viranomaisten kanssa. (Helsingin kaupunki - Yhdyskuntatyö).

Yhdyskuntatyön lähtökohta on sosiaalityössä. Yhdyskuntatyö tuo sosiaalityön ehkäisevän työn puolelle eli yhteisöpedagogin osaamisalueelle. Ensimmäisen kerran yhdyskuntatyöstä ryhdyttiin Suomessa puhumaan 1970-luvun alussa, jolloin tarvittiin työkaluja maaltamuuttoliikkeen paineessa kasvavien kaupunkilähiöiden kehittämiseen (Toivonen 2008, 10). Yhteiskunnan järjestelmää pyrittiin muokkaamaan sellaiseksi, että se aktivoisi ihmisiä toimimaan itse: haluttiin luoda toimintaedellytyksiä ja edistää kollektiivista toimintaa (Koskinen 2003, 208 - 209). Tätä yhdyskuntatyön ensimmäistä vaihetta kutsutaan etsimisen kaudeksi (Kettunen 2013, 33).

Ensimmäisiä kunnallisen tason yhdyskuntatyön kohteita olivat kerros- ja vuokratalovaltaiset lähiöt. Myöhemmin yhdyskuntatyöstä tuli osa rakenteellista sosiaalityötä ja 1970 -luvun loppupuolella käynnistyi yhdyskuntatyön toinen, kokeilujen kausi. Monilla paikkakunnilla tehtiin yhdyskuntatyön kokeiluja ja työmuoto levisi kaupungeista myös maaseudulle. Kokeilujen kaudella myös esimerkiksi nuorisotyö tuli osaksi yhdyskuntatyön kenttää. (Koskinen 2003, 219).

1980-luvulta lähtien kolmannen sektorin rooli yhdyskuntatyön tekijänä on kasvanut ja kolmannen sektorin osallisuus toiminnassa on lisännyt eri toimijoiden välistä yhteistyötä sekä yhdyskuntatyön projektilähtöisyyttä. (Toivonen 2008, 11). 2000-luvun yhteistyö kehittyi sosiaalivaltiokritiikin ja yksilökeskeisen sosiaalityön kautta näkemään ihmiset osana verkostoja ja yhteisöjä. Modernin yhteistyön tavoitteena on vahvistaa, tukea ja kehittää näitä yhteisöjä (Koskinen 2003, 229), mutta samalla se on myös näkökulma sosiaaliseen muutokseen (Soydan 1999, 128). Tämä ei syrjäytä perinteistä yksilö- ja perhetyötä, mutta ottaa laajemmin huomioon inhimillisen elämän monet ulottuvuudet.

Paikalla! -hankkeen yhtenä tavoitteena on kehittää yhdyskuntatyönomaista työtettä nuorisotyössä ja osallistava suunnittelu on yksi yhdyskuntatyön osa-alue. Koska yhdyskuntatyö on sosiaalityön muoto, ei sitä sellaisenaan ole mielekäästä hyödyntää nuorisotyössä. Nuorisotyötä ohjaavat esimerkiksi kriittisen kasvatuksen ihanteet, jotka eivät istu samaan muottiin yhdyskuntatyön konservatiivisen auktoriteettiasetelman kanssa. Nuorisotyö voi kuitenkin hyödyntää yhdyskuntatyön menetelmiä ja teoriaa ja jalostaa niistä omanlaisensa työmuodon. Osallistava suunnittelu on kummallekin

ammattikunnalle yhteinen menetelmä ja yhdyskuntatyön sekä nuorisotyön rajapinnalla.

Osallistava suunnittelu kehittyi samaan aikaan yhdyskuntatyön kanssa 1970-luvulla ja se voidaan määritellä Liisa Horellin (2006) mukaan sosiaaliseksi, eettiseksi ja poliittiseksi käytännöksi, jossa yksilöt tai ryhmät osallistuvat suunnitteluprosessin eri vaiheisiin. Osallistavan suunnittelun avulla esimerkiksi alueen asukkaat voivat vaikuttaa yhteisten asioiden käsittelyyn. Ihanteellinen lopputulos on eri näkemysten kannalta perusteltavissa oleva päätös, suunnitelma tai muu tuotos. (Loikkanen et al 1997, 10 – 11.)

Osallisuuden tunteen saavuttamiseksi on tärkeää, että osallistuminen suunnittelun kaikkiin vaiheisiin on mahdollista. Nämä vaiheet ovat karkeasti jaoteltuna aloitus, varsinainen suunnittelu, toteutus, jälkiarviointi sekä tulosten siirtäminen ja ylläpito. Vaiheet eivät kuitenkaan välttämättä toteudu juuri tässä järjestyksessä ja useita vaiheita voi olla käynnissä samanaikaisesti. Parhaimmillaan osallistava suunnittelu tuottaa sellaista rakennettua sekä emotionaalista ympäristöä, joka vastaa alueen asukkaiden pyrkimyksiä ja ihanteita. (Horelli 2006, 71.) Myös osallistavan suunnittelun suurin puute on sen ylhäältä alaspäin suuntautuva valta-asetelma: taho A haluaa ottaa huomioon tahon B mielipiteet ja käynnistää tästä syystä osallistavan suunnittelun. Jos asuinalueen kehittämisessä turvaudutaan pelkästään osallistavaan suunnitteluun, ei valta-asetelmia pureta vaan oikeastaan vahvistetaan. Siksi osallistava suunnittelu ja yhdyskuntatyönomainen nuorisotyö tarvitsevat tuekseen kriittisempiä toimia ja näkökulmia, kuten keskustelutaiteen ja vapautuksen kasvatuksen.

Toteutuakseen prosessina osallistavan suunnittelun mahdollisuudesta sekä suunnittelun tavoitteista tulee tiedottaa eri sidosryhmille mahdollisimman aikaisin ja tehokkaasti. Myös tuloksista ja jatkotoimenpiteistä tiedottaminen on erittäin tärkeää. Parhaimmassakaan tapauksessa esimerkiksi koko asukasyhteisöä ei voida osallistaa suunnitteluun. Vaikka suunnitteluprosessin jokaisessa vaiheessa olisikin ollut kiitettävästi mukana asukkaita, täytyy tiedottamisesta suunnittelun ulkopuolelle jääneille asukkaille huolehtia riittävällä tavalla. Välillä pieni mutta aktiivinen ryhmä saa enemmän aikaa kuin suuri ja hajanainen joukko, joten osallistumisen laadun näkökulmasta vähemmän saattaa olla enemmän. (Loikkanen et al. 1997, 19 - 22.)

3.2 Toimintavalmiusteoria

Toimintavalmiusteoria (*capability approach*) on intialaisen taloustieteilijän ja filosofin Amartya Senin yhdessä filosofi Martha Nussbaumin kanssa kehittämä normatiivinen kehys yksilöllisen hyvinvoinnin, käytäntöjen suunnittelun sekä sosiaalisen todellisuuden ja muutoksen arvioimiselle. Toimintavalmiusteoria lähestyy hyvää elämää mielekkyytenä ja kyvykkyytenä sekä tarkastelee vapautta itseisarvona, mutta teoria ei pyri selittämään köyhyyttä tai inhimillistä kärsimystä. (Robeyns 2005, 94.) Toimintavalmiudet tai -mahdollisuudet tarkoittavat ihmisten aitoja mahdollisuuksia, tiloja ja tilanteita olla ja tehdä arvostamia asioita; hyvä elämä voi toteutua vasta silloin, kun yhteiskunta on turvannut kansalaisilleen riittävät toimintavalmiudet ohjata ja hallita omaa elämäänsä. Yksilöä ei tule jättää heitteille mutta tämän oikeus tehdä valintoja turvataan. (Laitio 2014, 36.) Nussbaum kiteyttää toimintakykylähestymistavan *Creating Capabilities. The Human Development Approach* -teoksessaan (2011) kysymykseen: mitä ihmiset todella voivat tehdä ja olla ja mitä todellisia mahdollisuuksia heille on tarjolla?

Toimintavalmiusteoria on haastanut perinteiset bruttokansantuotteeseen pohjautuvat hyvinvoinnin mittarit ja luonut kokonaan uuden poikkitieteellisen sosiaalitieteiden haaran. Teoria ei siis keskity kulutuksen tai tulotason kautta saavutettavaan onnellisuuteen tai tarpeiden tyydyttämiseen vaan tuo keskiöön tekemisen ja olemisen (Robeyns 2005, 95). Toimintavalmiusteorian pohjalta Yhdistyneiden Kansakuntien kehitysohjelma loi Inhimillisen kehityksen indeksin (*Human Development Index*). Human Development Index eli HDI koostuu eliniän odotteesta, koulutuksesta ja elintasosta. Nussbaum (2011) on myös laatinut kymmenen toimintavalmiuden listan, joka Helsingin nuorisotoimenjohtajan Tommi Laition (2014) mukaan sopii hyvin yhteen nuorisotalon tavoitteiden kanssa:

1. Normaalin mittainen elämä
2. Fyysinen terveys, ravinto ja suoja
3. Ruumiillinen koskemattomuus

4. Aistit, mielikuvitus ja ajattelu
5. Tunteet
6. Kriittinen ajattelu
7. Yhteiselämä
8. Muut lajit
9. Leikki
10. Osallistuminen ja vaikuttaminen omaan ympäristöön, omistaminen

”My Hoods” -menetelmän näkökulmasta etenkin viimeinen kohta on mielenkiintoinen. Jotta Aristoteleen inhimillisen toiminnan päämääräksi asettama kukoistus (Tuominen 2011) olisi nuorille toimintavalmiusteorian mukaan mahdollista, on omaan ympäristöön vaikuttaminen tai sen kokeminen mahdolliseksi välttämätöntä. Nussbaumin mukaan on lisäksi olennaista, että ihmiset voivat luottaa toimintavalmiuksien toteutumiseen myös jatkossa. (Nussbaum 2011, 482 – 483.) Yhdelle menetelmälle vuoden mittaisen hankkeen sisällä nämä tavoitteet lienevät liian suuria, mutta suunniteltaessa toimintaa tulevaisuudessa on Nussbaumin vaatimukset hyvä pitää mielessä.

Nussbaumin kymmenen kohdan listaa on kritisoitu muun muassa sen holhoavasta sävystä: keskiluokkainen amerikkalainen filosofi ei kriitikoiden mukaan voi luoda muille kulttuureille hyvän elämän reunaehdoja ilman ajautumista kulttuuri-imperialismiin. Kriitikot ovatkin vaatineet osallistavampia lähestymistapoja toimintavalmiuksien muotoilemiseen muualla maailmassa. (Clark 2005, 7). Toimintavalmiusteoriaa on yleisesti kritisoitu myös sen liberaali-individualistisesta lähestymistavasta, joka Hartley Deanin (2009) mukaan jättää varjoonsa sosiaalisen solidaarisuuden, tarpeen kuulua johonkin. Toimintavalmiusteoria ei pysty näin ollen kattamaan koko inhimillistä todellisuutta, jota värittää yksilöllisten tarpeiden lisäksi voimakkaasti myös riippuvuussuhteet muihin ihmisiin ja ympäristöön (Dean 2009, 5). Osallisuuden tunteen ja aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattamisen näkökulmasta toimintavalmiusteorian sisältämään individualismiin on syytä kiinnittää huomiota, sillä halu vaikuttaa yhteisiin asioihin tai ponnistella tehdäkseen omasta ympäristöstään paremman itselle ja muille tuskin syntyy ilman nuoren kasvamista solidaarisuuteen sekä ymmärtämään keskinäisen riippuvuutensa muista ja ympäristöstä.

Nussbaumin (2011) mukaan keskeistä toimintavalmiuksissa on niiden tarkasteleminen joukkona valmiuksia, joista ei voi poistaa osia menettämättä kokonaisvaltaista toimintakykyä. Valmiuksia ei voi siis soveltaa yhteiskunnassa leikkaa-liimaa-periaatteella: edistetään sellaisia valmiuksia, joita halutaan ja unohdetaan loput. Valmiudet, kuten inhimillinen hyvinvointi, ovat koherentti joukko, jota ei voi purkaa osiin. Merkittävää toimintavalmiusteoriassa suhteessa aikaisempaan bruttokansantuotteeseen pohjautuneeseen hyvinvointikäsitteeseen on myös sen yksilökeskeisyys. Toimintavalmiusteoriassa ei tarkastella keskimääräistä tai koko yhteiskunnan hyvinvointia vaan keskitytään jokaisen yksilön saatavilla oleviin mahdollisuuksiin. Tämä asettaa poliittisen paineen puuttua syrjinnän ja marginalisaation aiheuttamaan mahdollisuuksien epätasaiseen jakautumiseen. (Nussbaum 2011, 18 - 19.)

Tarkasteltaessa nuorten osallisuuteen pyrkivää toimintaa voidaan osallistavan suunnittelun ja yhdyskuntatyön kaltaisen nuorisotyön katsoa edistävän kaikkia toimintavalmiuksia. Osallistavan suunnittelun kautta valmiuksia edistetään kuitenkin nuorten omista lähtökohdista: nuoret ovat omien tarpeidensa kokemusasiantuntijoita ja osallistamalla asuinalueen kehittämiseen he saavat vapauden itse esittää mielipiteensä siitä, miten valmiuksien ja mahdollisuuksien toteutuminen voitaisiin parhaiten alueella järjestää. Nuorten osallistamisella voidaan siis parhaimmillaan mahdollistaa toimintavalmiuksien toteutuminen nuorten itsensä toimesta ja hävittää välistä hidastavat valtarakenteet. Tämänkaltaisen ideaali eroaa suuresti ajatuksesta, jossa nuoria kuullaan velvollisuudentunteesta, lain vaatimuksesta tai koska siitä mahdollisesti on ehkä hyötyä jossain asiassa.

3.3 Vapautuksen kasvatus

Vapautuksen kasvatus on brasilialaisen pedagogin Paulo Freiren (1921 - 1997) pääteoksessaan *Sorrettujen pedagogiikka* (2005) esittelemä kasvatusmenetelmä. Freiren teos oli ilmestyessään osa laajempaa yhteiskunnallista liikehdintää maaorjuuden hallitsemassa Latinalaisessa Amerikassa ja se liittyi olennaisesti toivoon inhimillisemmästä yhteiskunnasta. Kirjassa esitetään ajatus sekä henkisesti että fyysisesti sorretun yhteiskuntaluokan vapautumisesta, joka samalla vapauttaisi myös sortajat ja mahdollistaisi uuden tasavertaisen maailman. Tätä sorrosta vapautumista voidaan

edesauttaa tasavertaiseen vastavuoroisuuteen sekä molemminpuoliseen arvontoon perustuvalla kasvatuskäytännöllä, vapautuksen kasvatuksella. (Tomperi 2005, 10, 20 - 21.)

Tänä päivänä termit *sorrettu* ja *sortaja* nähdään helposti symboleina ja käytän niitä itsekin symbolisessa merkityksessä. Luomishetkellään ne kuitenkin kuvastivat omasta todellisuudestamme radikaalisti poikkeavaa yhteiskunnallista tilannetta, jossa val-lankumous nähtiin väistämättömänä yhteiskunnan uudistamisen näkökulmasta ja oman tilanteensa tiedostamisen (*conscientização*) kehittyminen oli inhimillisyyteen kasvun mahdollistajana välttämätöntä. Freire määrittelee Tuukka Tomperin (2005) mukaan sorron tilanteeksi, jossa joku henkilö estää toisen henkilön pyrkimyksen tulla enemmän ihmiseksi ja elämänsä hallitsevaksi subjektiksi. Tällaisia ihmiseksi kasvamista estäviä yhteiskunnallisia tekijöitä ovat esimerkiksi objektiivinen eriarvoisuus, köyhyys ja valtarakenteet. Mikäli ihmisen tietoisuus on alistunut, ei se tiedosta ympärillään vallitsevaa eriarvoisuutta eikä näin ollen pyri aktiivisesti muutokseen. Tämä tukee ja ylläpitää vallitsevia yhteiskunnallisia rakenteita. Tiedostamisen lisääminen ja ihmisten nouseminen naiivista tietoisuudesta kriittiseen tietoisuuteen ovatkin vapautuksen kasvatuksen tärkeimpiä tavoitteita. (Tomperi 2005, 24 - 26.)

Tomperi käsittää Freiren vapautuksen kasvatuksen tallettavan kasvatuksen vastakohtaksi. Tallettavassa kasvatuksessa opettaja luennoi ja oppilas tallettaa muistiinsa opettajan kertomat asiasisällöt. Vapautuksen kasvatuksessa korostetaan opettajan ja oppilaan välistä dialogista suhdetta, jossa opetus etsii jatkuvasti ja luovasti uutta tietoa. Vapautuksen kasvatuksessa maailma jäsennetään ongelmina ja kysymyksinä, maailma problematisoidaan. Freiren käsityksen mukaan tämä jatkuva itsereflektio johtaa ongelmallisten olosuhteiden kohtaamiseen sekä ratkaisemiseen, mutta kasvatussisällöt on etsittävä yhdessä ihmisten kanssa heidän arjestaan. Freire toivoo tämänkaltaisen kasvatustoiminnan tukevan ihmisten kasvua oman elämänsä hallitsijoiksi ja yhteiskunnallisesti toimintakykyisiksi kriittisiksi ajattelijoiksi. (Tomperi 2005, 26 - 30.)

Freireä on kritisoitu muun muassa epämääräisyydestä ja suurpiirteisyydestä. John L. Elias ja Sharan Merriam (1995) kritisoivat Freiren kykenemättömyyttä konkretiaan tämän kirjoittaessa ihmisistä: freireläinen ihmistyyppi on ajaton, tunteeton, intohimo-

ton ja ruumiiton eikä Freire tarjoa lukijalleen minkäänlaisia kriteerejä objektiivisen hyväksikäytön tunnistamiselle tai ehdotuksia siitä, mitä vastuuntuntoinen ihminen tekisi. Tiedostamisen ihanteen on Matthew Zachariah (1986) mukaan myös katsottu olevan liian abstrakti, eikä se tarjoa ihmisille konkreettisia tapoja parantaa elämänlaatuun, vaan pahimmassa tapauksessa tarjoaa ihmisille valheellista toivoa.

Vapautuksen kasvatusta on syntynyt hyvin erilaisessa yhteiskunnallisessa tilanteessa kuin omamme ja sen tavoitteet edustavat radikaalimpaa ajattelua ja tarvetta kuin mitä tämänhetkessä suomalaisessa nuorisotyössä tavoitellaan. Vapautuksen kasvatuksen peruseriaatteet sopivat kuitenkin sovellettuna hyvin yksin nuorisotyön tavoitteiden kanssa: myös nuorisotyöntekijät haluavat oman käsitykseni mukaan kasvattaa kriittisesti ajattelevia, yhteiskunnallisesti aktiivisia nuoria, jotka muokkaavat maailmaa ja vaikuttavat itseään ympäröivään todellisuuteen. Tämä paitsi tukee demokraattisen valtiomuodon säilymistä myös mahdollistaa yhteiskunnallisen kehityksen kohti tasa-vertaisempaa ja inhimillisempää maailmaa. Passiiviset, alistuneet nuoret kokevat freireläisen ajattelutavan mukaan vallitsevan ideologian ainoaksi mahdollisuudeksi eivätkä aktiivisesti pyri muuttamaan sitä.

Vapautuksen kasvatuksen näkökulma pakottaa nuorten kanssa työskentelevät toimijat tarkastelemaan kriittisesti omaa asemaansa suhteessa nuoriin. Nuorisotyöntekijöinä tai tämän opinnäytetyön tapauksessa osallistavan suunnittelun toteuttajina ja testaajina olemme automaattisesti valtasuhteessa nuorten kanssa, olemme kärkeästi sanottuna sortajia. Edustamme viranomaisia ja paikallishallintoa, joka sortaa nuoria evätessään näiltä nykytilanteessa mahdollisuuden vaikuttaa asuinalueen kehitykseen. Vapautuksen kasvatuksen teoreettisen viitekehyksen kautta myös sortajat voivat herätä tiedostamaan oman tilanteensa ja aktiivisesti pyrkiä purkamaan inhimillisen kasvun ja hyvinvoinnin estäviä valtarakenteita yhdessä nuorten kanssa. Kun päästään dramaattisten termien taakse, voidaan hedelmällisesti tarkastella omaa asemaa nuoren osallisuuden lisäämisen mahdollistavassa toimintojen ketjussa.

Vaikka suomalaisen hyvinvointivaltion kontekstissa ei voida puhua yhtä radikaaleista muutostarpeista kuin 1960-luvun Brasiliassa, on tarve nuorten aktiivisen kansalaisuuden tukemiselle nuorisotyössä keskeinen. Paikalla! -hankkeen kaltaisen toiminnan avulla jatketaan parhaassa tapauksessa freireläistä kasvatustyötä ja mahdolliste-

taan yhteiskunnallisesti toimintakykyisten nuorten kehittyminen aktiivisiksi vaikuttajiksi. Ilman toimintaan osallistuvien aikuisten yhtäläistä kriittistä tietoisuutta jäävät nuorten mahdollisuudet näennäisiksi.

3.4 Keskustelutaide

Taidepohjaisten menetelmien hyödyntämisessä osallistavassa suunnittelussa liikutaan Fredrik Barthin (1994) määrittelemällä mikrotasolla: nuoret toimivat yksilöinä suhteessa muihin ihmisiin, luovat suhdettaan ympäristöönsä ja muokkaavat sitä kautta sekä itseään että sosiokulttuurista ympäristöään. Nuoret tai nuoria kuulevat nuorisotyöntekijät tai opiskelijat eivät edusta tällöin mitään organisaatiota, vaan tieto kerätään ja lähetetään eteenpäin yhdessä nuorten kanssa, tasavertaisina ihmisinä.

”My Hoods” -menetelmä ei suoraan edusta keskustelutaidetta vaan siinä hyödynnetään kuvataiteen käytäntöjä ja lopputulos on hyvinkin konkreettinen. Menetelmän kokonaisvaltaista hyötyä ja aineetonta tuotosta on kuitenkin hedelmällistä tarkastella keskustelutaiteen kautta ja osana laajempaa yhteisötaiteen kontekstia. Keskustelutaide teoreettisen viitekehyksen osana tarjoaa puitteet tarkastella ja tulkita sekä menetelmän taiteellisia että yhteiskunnallisia ansioita.

Marjatta Bardyn (2007, 29) mukaan tärkeää ja elimellistä yhteisötaiteessa on tuoda esille se, mikä kulloisellekin ihmisryhmälle on merkityksellistä. Mikäli päädytään välittämään saadut tulokset laajemmalle yleisölle, voi se johtaa kulttuurin ja politiikan rajapinnoille, marginaalista keskiöön. Tällöin avautuu mahdollisuus täydentää valtakulttuurin kapeita näkemyksiä sille itselleen vieraista elämänpiireistä, toisin sanoen edistää suvaitsevaisuutta, kasvattaa tietoisuutta, yhdistää ihmisryhmiä, vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta, opettaa, kasvattaa, oppia sekä luoda uutta. Tällainen vuoro-vaikutus vaatii myös yhteisötaidetta luoneelta yhteisöltä halua dialogiin, halua vaikuttaa ympäröivään kulttuuriin ja omaan elämänpiiriin sekä uskoa siihen, että tällainen kasvu on yhteisölle mahdollista. Mielestäni nämä yhteisötaiteen piirteet ja tavoitteet sopivat yhteen taidepohjaisten osallistavan suunnittelun menetelmien tavoitteiden kanssa.

Yhteisötaiteeseen kuuluva keskustelutaide on alun perin yhdysvaltalaisen taidehistorian professorin ja taideteoreetikon Grant Kesterin *Conversation pieces* -teoksessaan (2004) esittelemä termi ja taidemuoto (*dialogical art / dialogical aesthetics*), jonka taiteilija Lea Kantonen (2007) on myöhemmin suomentanut keskustelutaiteeksi. Kesterin dialoginen estetiikka tarkoittaa taidekäsitystä, joka painottaa taideteoksen valmistusprosessin aikana syntyvää vuorovaikutusta (Kantonen 2007, 128). Keskustelutaide on näin ollen yksi yhteisötaiteen muodoista, joka syntyy ihmisten välisessä kanssakäymisessä: sen pohjana on ihmisten tai ihmisryhmien välillä käytävä keskustelu ja siinä korostetaan juuri keskusteluprosessin merkitystä. Keskustelutaiteen tavoitteena on luoda ihmisten välistä vuorovaikutusta (Kantonen 2007, 127) ja antaa keskustelijoille mahdollisuus vapautua vakiintuneista rooleista ja ajattelun tavoista. Tällöin syntyy tila ja mahdollisuus uusien ratkaisujen löytymiselle (Mustonen 2015, 4).

Keskustelutaide yleistyi 1990-luvulla yhdessä muun nykyaiteen kanssa. Keskustelutaiteessa ei luoda ensisijaisesti esineitä vaan tilanteita ja kohtaamisia. Ihmisten osallistuminen on keskeisessä osassa ja tätä kautta myös osallisuuden tunne. Keskustelutaiteessa tilannetta ohjaava taiteilija luopuu vallastaan päättää millainen taideteoksesta lopulta muotoutuu. Vaikka taiteilija luopuu vallastaan taideteoksen lopulliseen muotoon, taiteilijan ei kuitenkaan tule vältellä vastuutaan kunnioittavasta vuorovaikutustilanteesta tai kieltää oman valta-asemansa olemassaoloa. (IHME Nykyaiteefestivaali 2013.) Valta-asetelma tulee tunnistaa ja tunnustaa ja sen jälkeen pyrkiä siitä huolimatta esiintymään tasavertaisena kanssaihminenä, joka ei tiedä keskustelun lopputulosta sen enempää kuin osallistujatkaan (Bardy 2007, 26). Teoksen merkitys syntyy yhdessä yleisön kanssa (Kantonen 2007, 128), toisin sanoen lopputuloksen määräävät tasavertaisesti taiteen katsojat ja yleisöt, joista on tullut sekä osallistujia että yhteistyökumppaneita, kanssataiteilijoita. Taiteilijan rooli on muuttunut: taiteilija toimii aloitteen tekijänä, rajojen määrittelijänä ja toiminnan ohjaajana. (IHME Nykyaiteefestivaali 2013.)

Yleisesti yhteisötaiteessa on ollut taustalla ajatus alueiden toiminnan ja elinolosuhteiden parantamisesta ja keskustelutaiteen projekteilla on usein pyritty löytämään ratkaisuja tai uusia toimintatapoja paikallisiin ongelmiin (Kantonen 2007, 128). Tämä

tarkoittaa käytännössä sitä, että keskustelutaideteokseen on kutsuttu sekä päättäjiä ja paikallisia vaikuttajia että ihmisiä, jotka koetaan niin sanotusti ongelmana tai jotka kokevat ongelman olemassaolon arjessaan. Yhteisö- tai keskustelutaiteilija voidaan nähdä osallistumisen innoittajana ja keskustelutaidetoiminnalle asetetaan useimmiten tavoite konkreettisten parannusten aikaansaamiseksi. Tämänkaltaisia yhteisö- ja keskustelutaideteoksia on myös kritisoitu siitä, että ne toimivat näennäistasolla ja ovat irrallaan todellisista yhteiskunnallisista epäkohdista. (IHME Nykyaidefestivaali 2013).

Keskustelutaideprojekteista hyvänä esimerkkinä toimii itävaltalainen kollektiivi Wochenklausur, joka on toteuttanut sosiaalisiksi interventioiksi kutsumiaan keskustelutaideteoksia vuodesta 1993. Wochenklausur näkee taiteen mahdollisuutena saavuttaa pitkän aikavälin parannuksia ihmisten rinnakkaiseloon. Tällainen interventio-naalinen taide ei kuitenkaan ole tehokasta ellei ratkottava ongelma ole selkeästi rajattu. Kollektiivi toteuttaa eri instituutioiden kutsusta keskusteluteoksia, joissa etsitään pienen mittakaavan konkreettisia ehdotuksia sosiaalipoliittisten epäkohtien parantamiseksi. Esimerkkejä Wochenklausurin projekteista ovat muun muassa Glasgowissa vuonna 2013 toteutettu teos, jossa työttömiä naisia autettiin aloittamaan oma liiketoiminta sekä Espanjassa toteutettu ulkoilmaoppituntien aloittaminen koulussa metsäpalojen syiden tiedostamiseksi sekä palojen ehkäisemiseksi. (Wochenklausur.)

Keskustelutaiteen kaltaiset raamit voidaan nähdä myös nuorten kuulemisessa ja osallistavassa suunnittelussa. Kun nuorille annetaan tilaisuus kertoa oma mielipiteensä, eivät aikuiset voi tietää etukäteen mitä nuoret tulevat sanomaan ja haluamaan. Nuorilta ei voi tilata mielipidettä eikä nuoria voi eettisistäkään syistä ohjata haluamaan tiettyjä asioita. Nuorten näkemykset siis tulevat kaikille enemmän tai vähemmän yllätyksenä ja keskustelutaiteilijan tavoin myös osallistavaa suunnittelutilannetta ohjaavan ammattilaisen tulee pystyä luopumaan vallastaan keskustelun ja ideoinnin lopputulokseen. Lisäksi keskustelutaiteen tavoin fokus suunnittelutilanteessa on keskustelun sisällössä, ei ulkoisissa puitteissa, tekemisessä tai tilanteesta syntyvissä objekteissa.

3.5 Osallisuuden tasot

Nuorta lähimpänä päätöksentekuelimenä voidaan pitää kuntaa. Kunnat ovat paikallishallinnon keskuksia, jotka toteuttavat eduskunnan ja keskushallinnon päätöksiä, mutta päättävät myös itse miten asiat lähiyhteisöissä toteutetaan. (Vesikansa 2002, 12.) Osallistavan suunnittelun ja oman asuinalueen kehittämistyön näkökulmasta kunnalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen on siis oleellista. Nuoria osallistavan suunnittelun menetelmiä ohjaavien ammattilaisten tietotaito kunnallisen tason vaikuttamisesta päättyy myös kriittisen tarkastelun kohteeksi: vaikka saatujen tulosten viemistä eteenpäin viranomaisille pohdittaisiin ja toteutettaisiin yhdessä nuorten kanssa, on prosessin onnistumisen kannalta tärkeää, että ohjaava aikuinen osaa hyödyntää kansalaisvaikuttamisen kanavia.

Jos nuorten omakohtaiset kokemukset eivät pääse osaksi julkista keskustelua, ei nuoria koskettavien ongelmakohtien olemassaoloa edes tiedosteta saati että niihin aktiivisesti pyrittäisiin vaikuttamaan. Koska nuoret eivät vielä välttämättä omaa kaikkia aktiivisen kansalaisen taitoja vaan vasta opettelevat niitä, osallistavan suunnittelun menetelmien kehittäminen saa demokratiakasvatuksen ohella keskeisen roolin nuorten oikeuksien toteutumisessa. Muodollisten poliittisten ja muiden oikeuksien olemassaolo ei takaa niiden toteutumista (Vesikansa 2002, 13) vaan omia ja muiden oikeuksia pitää aktiivisesti vahvistaa ja pitää yllä.

Lasten ja nuorten osallisuudesta puhuttaessa keskustelu typistyy usein käsittelemään kouluympäristöä, nuorisotiloja sekä lastensuojelussa tehtäviä sijoituspäätöksiä. On tärkeää tuoda nuoret pois suljetuista ympäristöistä, yhteiskunnan periferiasta, ja luoda nuorille osallisuuden tiloja myös yhteisistä asioista päätettäessä. Siksi esimerkiksi alueellinen kehittämistyö ja osallistava suunnittelu ovat luonteva seuraava askel kohti kaikkien kansalaisten ulottuvilla olevaa demokraattista päätöksentekoa.

Nuorten osallisuuden tasot ja toimijaroolit on esitetty osallisuuden portaissa:

1. Lapsia ja nuoria kuunnellaan
2. Lapsia ja nuoria kannustetaan ilmaisemaan mielipiteitään
3. Lasten ja nuorten näkemykset otetaan huomioon

4. Lapset ja nuoret ovat mukana päätöksenteossa
 5. Lapset ja nuoret jakavat valtaa ja vastuuta päätöksenteossa
 6. Lapset ja nuoret ovat päättämässä sekä pohtivat, miten päätetty asia viedään käytäntöön
 7. Toimintaosallisuus: toiminta lähtee lasten ja nuorten ideoista, joiden pohjalta lapset ja nuoret päättävät, toteuttavat ja arvioivat.
- (Nuorisotutkimusverkosto. Tietokortti 5: Osallisuuden tasot).

Osallisuuden portaatt selittävät yksinkertaistaen osallistumisen vähittäistä muuntumista ja muuttamista vaikuttamiseksi (Horelli 2006, 70). Mikäli tässäkin opinnäytetyössä käsiteltävä menetelmä pyrkisi vain kuulemaan nuoria alueen kehittämistyön prosessin aikana, jäädään osallisuudessa portaalle kaksi. Päästäksemme portaalle kuusi tulee menetelmän sisältää myös jatkotoimenpiteet ja niiden toteuttaminen yhdessä nuorten kanssa. Osallisuuden portaatt ovat hyvin yksinkertaistettu versio osallisuuden tasoista ja ”My Hoods” -menetelmän kokoisella toimenpiteellä ei ole edes realistisia mahdollisuuksia päästä portailla kovin korkealle. Portaatt ovat kuitenkin toimiva apuväline menetelmien suunnittelussa: portaiden avulla on helpompi ottaa huomioon osallistavan suunnittelun eri puolet ja miettiä miten menetelmän avulla voidaan yhä paremmin vastata osallisuuden tarpeeseen.

Suomessa osallisuustoiminta on perinteisesti rakentunut toimimaan ylhäältä alaspäin eikä alhaalta ylös lähtien kansalaisista itsestään (Kiilakoski & Gretscher 2011, 76). Osallisuuden utopiassa nuoret mahdollistavat ja rakentavat oman osallisuuden tunteensa itse omista lähtökohdistaan siinä missä muutkin kansalaiset. Valtakunnallisia osallisuuhankkeita, aikuisten huolta ja aikuisten menetelmiä ei tarvita vaan nuoret määrittävät itse omat osallisuuden ja vallankäytön tapansa tasavertaisina yhteiskunnan jäseninä.

4 TYÖN TOTEUTUS

Tarkasteltava menetelmä, ”My Hoods”, syntyi ohjauksessani toukokuun 2015 aikana Arposen, Jumppasen sekä Santasen yhteistyön tuloksena. Kehitettävän menetelmän

tuli vastata tarpeeseen saada nuorten ääni kuuluviin ja mahdollistaa nuorten osallisuus sekä vallankäyttö oman ympäristönsä ja asuinalueensa muokkaamisessa. Roo-lissani projektikoordinaattorina annoin opiskelijoille edellä mainittujen tavoitteiden lisäksi ohjeet kehittää menetelmää taidekasvatuksellisesta näkökulmasta. Lopullinen menetelmä, ”My Hoods”, on yksi vastaus tähän tarpeeseen.

Opiskelijoilla oli menetelmän kehittämisvaiheessa apunaan Kehittämistyön menetelmät 1 -kurssilla toteutettu Viikin alueen laaja aluekartoitus ja menetelmän testauksen jälkeen alueen toimijoille toteutettiin vielä sähköpostikysely. Sekä aluekartoituksen, menetelmätestauksen että toimijakyselyn tuloksia tullaan hyödyntämään Paikalla! -hankkeen loppuraportissa. Pyysin opiskelijoita nimeämään ryhmästään yhden jäsenen niin kutsutuksi etnografiksi, jonka tehtävä on kirjoittaa ylös havaintoja testaustilanteesta ja nuorten kommentteja ja keskusteluja. Kutsun tässä luvussa menetelmätestauksen toteuttamiseen osallistuneita henkilöitä opiskelijoiksi ja menetelmätestaukseen osallistuneita nuoria oppilaiksi.

4.1 Menetelmäpilotti ”My Hoods”

Menetelmän ideoinnilla oli kiire, sillä koululle kävi vain yksi ajankohta ennen koulujen päättymistä toukokuussa ja tehtävänannosta menetelmän testauspäivään oli vain hieman alle viikko. Menetelmätestausprosessin kuvailussa käytän apuna Arposen, Jumppasen ja Santasen itsearviointia, jonka huomiot olen yhdistänyt omiin havaintoihini testaustuokiosta ja suunnitteluprosessista.

Arponen, Jumppanen ja Santanen sanoivat raportissaan suunnitteluprosessista seuraavaa:

Lähtökohtana oli kehittää menetelmä avuksi kaupunkisuunnitteluun niin, että menetelmän avulla voidaan kuulla nuorten mielipiteitä ja näkemyksiä ja samalla osallistaa heitä suunnitteluun. Emme kuitenkaan voineet lähteä ihan vapaasti suunnittelemaan, sillä meille tarjottiin mahdollisuutta kokeilla menetelmää jo muutaman päivän päästä projektin alkamisesta. Tämä asetti suunnittelulle ja toteutukselle melkoiset raamit eli päätimme

heti pidättäytyä suhteellisen yksinkertaisessa menetelmässä, jonka kykenee suunnittelemaan ja toteuttamaan hyvin nopeallakin aikataululla.

Muutamia ideoitamme nuoria osallistavaksi menetelmäksi kaupunkisuunnittelun tueksi olivat ”valituskuoro”, unelmien kaupungin rakentaminen ja musiikkiesityksen luominen. Päädyimme pienen pohdinnan päätteeksi yksimielisesti unelmakaupunki-ideaan ja lähdimme edistämään juuri sitä sen osallistavuuden, helpohkon toteutuksen, aikataulun ja alhaisten kustannusten ansiosta. Menetelmän nimeksi muotoutui jo alkuvaiheessa ”My Hoods”, jota käytimme myös testaamisen yhteydessä.

(Arponen, Jumppanen, Santanen 2015)

Opiskelijat lähettivät idean hyväksyttäväksi minulle ja sovimme tarvittavista tarvikehankinnoista. Olin ollut jo aikaisemmin yhteydessä koulun rehtoriin ja saanut luvan menetelmän testaamiselle. Opiskelijat ottivat kuitenkin vastuun yhteydenpidosta opettajan kanssa ja olivat myötämielisiä sille, että tulen mukaan menetelmän testaukseen havainnoimaan. Lopulliseksi menetelmäksi muotoutui pienryhmissä taiteellisin keinoin kartongille rakennettava unelmien kaupunki eri materiaaleja ja keinoja käyttäen. Menetelmän tavoitteena oli saada aikaan konkreettinen, kolmiulotteinen teos.

Ennen rakentamista herätellään kaupunkisuunnittelullista näkökulmaa nuorissa keskustelemalla yhdessä omasta asuinalueesta ja sen hyvistä ja huonoista puolista. Keskustelun lomassa korostetaan, että tulevassa rakentamissessiossa kaikki ideat ovat tervetulleita eikä rajoituksia tarvitse miettiä. Opiskelijat kokivat, että menetelmä kehittää kaupunkisuunnittelullisten kykyjen lisäksi nuorten sosiaalisia taitoja, ryhmätyötaitoja sekä taiteellisia ja luovia kykyjä ja voimaannuttaa nuoria yhteiskunnallisesti. Tämä tukee opiskelijoiden mielestä nuorten kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi.

Oppilaita luokassa oli noin 25. Testaus tapahtui aamun ensimmäisellä oppitunnilla ja kesti noin kaksi tuntia. Luokassa oli koko ajan opettaja, joka oli etukäteen kertonut oppilaille tapahtumasta. Menetelmää ohjasivat opiskelijat Arponen ja Santanen. Itse toimin osallistuvan havainnoijan roolissa yhdessä Jumppasen kanssa, joka oli nimet-

ty ryhmän toimesta etnografin rooliin. Menetelmän testaus koostui neljästä osiosta: alustus ja etukäteispohdinta, unelmien kaupungin rakentaminen, töiden esittely sekä palaute. Seuraavassa käydään läpi testaustuokion kaikki neljä osiota opiskelijoiden raportin perusteella.

Alustus ja etukäteispohdinta 18 minuuttia:

Oppilaat saapuivat luokkaan ajoissa ja muodostivat luontevasti noin viiden hengen ryhmiä. Olimme asetelleet pöydät ja tuolit etukäteen viiden hengen ryhmiin, joten ryhmiin jakautuminen sujui melko itsestään. Luokka oli selkeästi jakautunut kaveriporukoihin, joten oppilaat menivät automaattisesti istumaan parhaiden ystäviensä kanssa. Opiskelijat antoivat oppilaiden valita paikat itse, koska he halusivat tilanteen olevan mahdollisimman rento ja luonteva ja tapahtuvan tutussa ryhmässä. Odotin, että ryhmiin jakautumisessa olisi ilmennyt enemmän hankaluuksia, kuten että joku jää ilman ryhmää ja syntyy tilaa kiusaamiselle. Näin ei kuitenkaan käynyt ja luultavasti viiden hengen ryhmät olivat tälle ryhmälle juuri oikean kokoiset, jotta jokainen löysi paikkansa jostain ryhmästä.

Koulukonteksti korostui heti alusta lähtien: oppilaat olivat hyvin hiljaa, viittasivat ja kuuntelivat kuuliaisesti. Esittelimme itsemme ja kerroimme, mitä aiomme tehdä. Ensimmäisenä opiskelijat kysyivät oppilailta, mitä hyvää tällä hetkellä Viikissä jo on. Kysymyksen tavoitteena oli herätellä nuoria aiheeseen ja pitää keskustelu alussa omalla asuinalueella eli Viikissä. Itse tehtävän tarkoituksena ei ollut rakentaa unelmien Viikkiä vaan yleisesti unelmien kaupunki, mutta aihetta on helpompi lähestyä lähiympäristön ja konkreettisten esimerkkien avulla. Kysymys aiheutti oppilaissa pientä puheensorinaa ja selkeästi avasi oppilaille paremmin mistä oli kysymys ja mitä seuraavan tunnin aikana tultaisiin oikeastaan tekemään. Vastauksia kirjattiin ensin ryhmissä paperille ja kaikki vastaukset käytiin ääneen läpi ryhmä kerrallaan. Nuoret keskustelivat aiheesta melko aktiivisesti, heittivät vitsejä ja vaikuttivat miettivän asiaa tosissaan. Kun vastauksia piti sanoa vapaasti ääneen, syntyi kuitenkin tuttu hiljaisuus ja vastauksia piti onkia esiin. Myös paperille oli vaikea saada kirjattua vastauksia ja aiheen käsittely sujui selkeästi parhaiten keskustelemalla pienemmissä ryhmissä opiskelijoiden johdatellessa keskustelua tai oppilaiden ollessa keskenään. Aikainen ajankohta näkyi hieman luokassa ja väsymystä oli havaittavissa vielä tässä vaiheessa.

Toisena aloituskysymyksenä opiskelijat tiedustelivat, mitä oppilaat kaipaisivat lisää Viikkiin tai mitä ylipäätään he haluaisivat Viikissä olevan. Vastaukset kirjattiin taas paperille ja käytiin ryhmä kerrallaan läpi. Vastauksia tuli toisessa kysymyksessä paremmin paperille, mutta oppilaat eivät vielääkään jakaneet niitä innostuneesti ääneen. Oppilaat heräsivät alustuksen myötä päivän aiheeseen, mutta alustuksen toteutustapa oli jäykähkö.

"My Hoods" - unelmien kaupungin rakentaminen 28 minuuttia:

Alun keskustelun jälkeen oppilaat ohjeistettiin varsinaiseen tehtävään eli rakentamaan ryhmissä unelmien kaupunkia. Ohjeistuksen aikana alkoi valtava puheensorina, mutta oppilaat vaikuttivat olevan hyvin innoissaan tehtävästä ja ryhtyivät puhumaan aiheesta ennen kuin ohjeistus oli kokonaan annettu. Olimme tuoneet luokkaan valmiiksi erilaisia materiaaleja ja välineitä. Kaupunki tuli rakentaa kartongille, mutta muuten toteutustapa oli vapaa. Oppilaiden käytössä oli muun muassa huopakangasta, silkkipaperia, aikakauslehtiä, kartonkia, vesivärejä, tusseja, puukyniä, glitteriä, kiviä, puunlehtiä, pieniä oksia, liimaa, saksia, vessapaperirullia ja höyheniä. Laitoimme radion päälle keventämään tunnelmaa. Aikaa unelmakaupunkien rakentamiseen annettiin noin 45 minuuttia ja oppilaille kerrottiin, että kaikki kartongit esitellään loppuksi muille oppilaille.

Jokainen ryhmä alkoi heti touhuamaan: osa ryhmistä keskusteli ja suunnitteli hieman pidempään, toiset lähtivät heti hakemaan tarvikkeita ja ryhtyivät askartelemaan sen enempää suunnittelematta. Materiaalien valitseminen jäi aluksi useimmiten ryhmän yhden jäsenen harteille kun muut räpläsivät puhelimia, mutta pian oppilaat tajusivat että materiaalien hakemiseen ja valitsemiseen tarvitaan kaikkia. Opiskelijat Santanen ja Arponen kiertelivät opettajan lisäksi ryhmien välillä, kommentoivat, rohkaisivat ja auttoivat ideoinnissa.

Jokaisessa ryhmässä yhteistyö eri tavalla, mutta kaikki halukkaat saivat opiskelijoiden ja opettajan ohjauksen myötä esittää toiveensa siitä, mitä ryhmän kaupunkiin tulisi. Toiset ryhmät aloittivat työskentelyn suunnittelematta lainkaan yhdessä mitä kaupunkiin tulee ja ryhtyivät vain täyttämään "omaa kulmaansa" kartongista haluamil-

laan asioilla. Toiset ryhmät mieltivät hyvinkin pitkään mitä haluavat kartongille rakentaa ja askartelun aloittaminen viivästyi. Piirtäminen oli monelle luontevampaa kuin askartelu vaikka piirtäminen koettiin myös usein oman osaamisalueen ulkopuoliseksi taidoksi. Kun oppilaita rohkaisti hakemaan älypuhelimella mallikuvia ja piirtämään niiden avulla, monella piirtäminen lähti lentoon ja yksityiskohtaiset sekä tekniset kuvat löysivät tiensä kartongille.

Osa ryhmistä yritti päästä tehtävästä helpolla piirtämällä kartongille muutaman asian ja lopettamalla sen jälkeen kokonaan. Tämä saattoi myös johtua siitä, että ideoiminen yhdessä jännitti liikaa, omia mielipiteitä ei uskallettu sanoa ääneen, omien taitojen riittämättömyyttä kaikkien yhteisessä teoksessa kammottiin tai luovuus loppui kesken. Kun asiasta kävi juttelemassa ja keskustelutti oppilaita lisää aiheesta, alkoi ideoita kuitenkin syntyä ja lopulta kaikkien kartongit olivat hyvinkin täynnä. Tärkeä osa askarteluosiota on ohjaajien kiertely ryhmässä, keskustellen ja inspiroiden heitä mieltämään lisää ja uudenlaisia ideoita ja uusia materiaaleja. Opiskelijoihin myös tukeuduttiin: oppilaat pyysivät opiskelijoilta apua esimerkiksi paksumman maalin sekoittamisessa. Oppilaat selkeästi kertoivat mielellään omia ajatuksiaan ja näkemyksiään samalla kun askartelivat kartonkia. Opiskelijat kyselivät oppilailta työn lomassa aiheeseen liittyviä kysymyksiä ja keskustelua syntyi hyvin helposti. Tekemisen lomassa juttelu toimii selkeästi tämänkaltaisessa menetelmässä. Näissä tilanteissa esille tulleita ajatuksia olisi hyvä kirjata ylös tukemaan kartonkien sanomaa.

Ryhmien välillä syntyi spontaania materiaalien vaihtoa sekä yhteiskäyttöä ja ryhmät toimivat yhdessä hyvin. Tämä oli myös odotettavissa kun ryhmät olivat tuttuja, mutta toisaalta tuttuus olisi myös voinut johtaa ryhmän passivoitumiseen ja keskittymisen herpaantumiseen. Oppilaiden osallistumisprosentti ryhmien sisällä oli suhteellisen korkea, mutta luonnollisesti kaikki eivät osallistuneet teokseen yhtä suurella intensiteetillä. Osa vetäytyi tekemään vain yhtä pientä osaa kun muut täyttivät suurempia alueita. Oppilaiden välillä näkyi myös eroja siinä, kuinka paljon he keskittyivät mieltämään itse aihetta ja kuinka paljon ”tekemään taidetta”. Tällä tarkoitan sitä, että osa oppilaista selkeästi keskittyi tekemään omasta piirroksestaan tai rakennelmastaan teknisesti ja esteettisesti mahdollisimman viimeistellyn sen sijaan, että olisivat mieltäneet sen suhdetta muuhun kartongilla kuvattuun ympäristöön tai ideoineet paljon erilaisia unelmakaupungin osa-alueita.

Aluksi suosituimpia materiaaleja olivat kynät, luonnonmateriaalit, liimat, huovat ja vesivärit, myöhemmin myös aikakauslehdet ja muut materiaalit löysivät tiensä joidenkin ryhmien teoksiin. Kaikkia materiaaleja käytettiin tunnin aikana. Opiskelijat kävivät välillä muistuttamassa materiaaleista ja antamassa ideoita materiaalien erilaisista käyttömahdollisuuksista.

Kun ilmoitimme, että askarteluaikaa on jäljellä kymmenen minuuttia, alkoi kova tohina ja oppilaat selkeästi halusivat saada teoksensa valmiiksi. Osassa ryhmistä tuntui, että aikaa olisi saanut olla hieman enemmän eivätkä oppilaat ehtineet toteuttaa kaikkea haluamaansa. Aivan viime hetken ideat sai kirjoittaa suoraan kartonkiin, jotta mahdollisimman suuri osuus ideoista päätyisi valmiisiin teoksiin. Osa ryhmistä kävi myös loppuvaiheessa katsomassa muiden ryhmien teoksia ja otti niistä ideoita omiin kartonkeihinsa. Tämä aiheutti leikkimielistä piikittelyä matkimisesta ryhmien välillä, mutta ei johtanut mielten pahoittamiseen tai konfliktitilanteisiin.

Saimme askartelun lomassa yhdessä opettajan kanssa idean, että valmiit työt voisi laittaa kirjastoon esille, jos kirjaston työntekijöiltä saataisiin tähän lupa. Opettaja lupautui myös itse viemään teokset kirjastoon työpäivän jälkeen. Opiskelijat kysyivät askartelun loputtua oppilailta, antavatko he luvan laittaa työt esille julkiseen tilaan. Oppilaat antoivat tähän luvan ja opiskelijat pohtivat, josko asiasta tiedottaminen etukäteen olisi lisännyt oppilaiden motivaatiota työskentelyyn.

Töiden esittely ja läpikäynti 20 minuuttia:

Askarteluajan loputtua kävimme kaikki työt läpi ja ryhmät saivat vapaasti kertoa mitä heidän unelmakaupungistaan löytyy. Oppilaat olivat selkeästi miettineet unelmakaupunkia nimenomaan Viikkinä vaikka ohjeistuksessa sanottiin, että unelmakaupunki voi olla mikä vaan missä vaan. Tämä oli positiivista alueen kehittämisen näkökulmasta ja tuo osaltaan esille luontaista taipumusta tarkastella asioita oman kokemuspäivän kautta. Alla löytyy kirjattuna ryhmien unelmakaupungin sisältämät asiat:

Ryhmä 1

Metro, sählykenttä, jalkapallokenttä, tenniskenttä, puisto, ravintola, Alepa, pankkiautomaatti.

Ryhmä 2

Meri, satama, majakka, koulu, kauppa, urheilukenttä, metro, taloja, kahvila, puisto, rantakaupunki, rento tunnelma, ei kiirettä.

Ryhmä 3

Ravintoloita (kebab, Kotipizza), leffateatteri (ettei tarvii mennä keskustaan), auto-
maatteja, Alepa, ostoskeskus (niin ei tarvii mennä Itikseen), ranta, skeittiparkki.

Ryhmä 4

Puisto, lampi, joki, metsää, läpi bussilinja, koulualue, kauppa, kahvila, taloja, jalkapallokenttä, urheiluhalli, kioski.

Ryhmä 5

Puisto, kahviloita, hengailupaikkoja, sateenkaariväelle paikkoja, Viikin lehmät, piknikalue, luontoa.

Palaute 5 minuuttia:

Lopuksi kysyimme oppilailta, mitä mieltä he olivat olleet aamupäivän toiminnasta.

Äänestys toteutettiin peukkuäänestyksellä, eli peukku ylös jos tykkäsi, alas jos ei tykännyt ja sivulle jos oli ihan kivaa. Peukkuäänestyksen kysymykset ja vastaukset:

Oliko kivaa?	
Kyllä	19
Kohtalainen	2
Ei	0

Oliko selkeää?	
Kyllä	16
Kohtalainen	7
Ei	0

Mikä fiilis jäi?	
Hyvä	16
Kohtalainen	3
Huono	0

4.2 Opiskelijoiden arvio ”My Hoods” -menetelmästä

Opiskelijat Santanen, Arponen sekä Jumppanen palauttivat minulle itsearviointin menetelmätestauksesta heti ohjaustuokion jälkeen (liite 1). Opiskelijat tuottivat menetelmästä sekä vapaan arvioinnin että ohjauksessani yhdessä laadittujen arviointikriteerien pohjalta tehdyn arvioinnin. Yhdessä kehittämämme menetelmän arviointikriteerit olivat: mitä mieltä nuoret olivat menetelmästä, kuinka paljon saatiin tietoa ja saatiinko käyttökelpoista tietoa, kuinka monta nuorta saatiin osallistumaan menetelmään, onnistuimmeko tuottamaan nuorille ahaa-elämyksen, oliko nuorilla hauskaa vai mököttivätkö nuoret, onko menetelmä toistettavissa toisessa kontekstissa sekä saatiinko menetelmän avulla innostettua nuoria toimimaan itsenäisesti asioiden edistämiseksi?

4.3 ”My Hoods” -menetelmä ja keskustelutaiteen näkökulma

Tässä kappaleessa arvioin ”My Hoods”-menetelmää omasta näkökulmastani sekä tarkastelen menetelmää keskustelutaiteen teoriaa hyödyntäen. ”My Hoods” oli menetelmänä osallistava, helppo toteuttaa ja tarjosi konkreettisen lopputuloksen. Opiskelijat olivat menetelmään tyytyväisiä ja testaukseen osallistuneet oppilaat antoivat menetelmästä positiivista palautetta peukkuäänestyksen perusteella. Menetelmästä jäi kaikille osapuolille positiivinen tunne ja opettajan antama palaute keskittyi pääasiassa opiskelijoiden ohjaamistaitoihin menetelmän kritisoimisen sijasta.

Oppilasryhmien sisällä tasa-arvoisen suunnittelun ja keskustelun ylläpitämisen kannalta oli olennaisen tärkeää, että ohjaajat kiertelivät ryhmien välillä ja osallistuivat keskusteluun. Sekä omasta mielestäni että keskustelutaiteen näkökulmasta keskustelua täytyy ohjata vaikkakaan sitä ei tule suunnata ennalta määriteltyyn lopputulokseen tai hallita. Ohjaaja antaa keskustelulle aiheen, mutta ei määritä lopullisen keskustelun sisältöä. Ohjaaja tai taiteilija on kuitenkin keskeisessä roolissa ylläpitämässä muita kunnioittavaa ja asiallista keskusteluilmapiiriä sekä pitämässä huolen etteivät

keskustelijat mene asiattomuuksiin. Tästä syystä myös ”My Hoods” -menetelmässä on olennaista, että oppilaita ei jätetä yksin keskustelun kanssa vaan ohjaajat ovat paikalla ja inhimillisesti herkkiä.

Tarkasteltaessa taidepohjaisia osallistavan suunnittelun menetelmiä ja ”My Hoods” -menetelmää yhtenä esimerkkinä niistä, keskustelutaiteen näkökulman avulla voimme tehdä tärkeän vaihdoksen, jonka uskon vaikuttavan lopulta osallistavan suunnittelun ja yhdyskuntatyön kaltaisen nuorisotyön kehittymiseen kohti tasa-arvoisempaa yhteistyötä nuorten ja auktoriteettien välillä. Mikäli haluamme menestyksekkäästi hyödyntää taidepohjaisuutta menetelmien kehittämisessä ja hyödyntämisessä ryhmätyöskentelyn kautta, on meidän siirryttävä itseilmaisuuksiin perustuvasta taidekäsityksestä tarkastelemaan taidetta ja taiteen kaltaista toimintaa perustaen näkemyksemme ja tavoitteemme vuorovaikutuksen etiikkaan sekä kuuntelemisen estetiikkaan. (Kester 2007, 39 - 40). Tällä tarkoitan sitä, että menetelmässä fokus siirrettäisiin keskustelutaiteen tavoin pois objektien tuottamisesta kohti vuorovaikutuksen ja dialogin tuottamista.

”My Hoods” -menetelmässä korostuu vahvasti perinteinen itseilmaisullinen taidekäsitys. Menetelmässä halutaan antaa nuorille mahdollisuus ilmaista itseään askartelun keinoin ja toivotaan myös konkreettista, näytteille asetettavaa ja kertovaa teosta. Kuten opiskelijat itsekin huomasivat, kaikkein hedelmällisin tieto tuotettiin askartelun lomassa, keskusteltaessa oppilaiden kanssa. Tätä tietoa ei saatu lainkaan talteen ja kaikki menetelmän tulokset keskittyivät valmiisiin kartonkeihin. Meiltä jäi näin ollen valtava määrä tietoa kirjaamatta ja emme voi viedä keskusteluissa syntyneitä oivalluksia eteenpäin. Tilanteen ongelmallisuus korostuu senkin takia, että valokuvat kartongeista hävisivät ja näin ollen meillä ei ole dokumentoituna edes konkreettisia tuoksia.

Toinenkin keskustelutaiteen ulottuvuus, monien eri tahojen kokoontuminen yhteen keskustelun äärelle, olisi ollut mielekästä hyödyntää. Mikäli oppilaiden kanssa olisi kutsuttu keskustelemaan ja askartelemaan viranomaisia tai alueen aktiivisia vaikuttajia, olisi puuhailun lomassa voinut käydä keskustelua suoraan valtaapitävien kanssa eikä oppilaiden tuottama keskustelutaide olisi jäänyt vain heidän keskinäiseksi tai opiskelijoiden kanssa luoduksi vuorovaikutukseksi. Samalla valmiit kartongit olisi voi-

tu esitellä suoraan päättäjille ennen viemistä kirjastoon. Menetelmän vaikuttavuuden kannalta tämä olisi ollut merkittävä parannus. Menetelmän vaikuttavuutta lisäsi kuitenkin se, että saimme lopulta asettaa kartongit esille Viikin kirjaston lasten- ja nuortenosastolle. Olin yhteydessä kirjastoon ja siellä oltiin asiasta hyvinkin innoissaan. Kirjasto on avoimena toimintamuotona hyvin lähellä nuorisotaloa ja siellä asioi ihmisiä kaikista eri yhteiskunta- ja ikäluokista. Kirjasto tarjoaa siis erittäin hyvän areenan nuorten mielipiteiden esittelemiselle.

”My Hoods” on menetelmänä helppo ja monistettava. Menetelmässä ei mielestäni kiinnitetty tarpeeksi huomiota siihen, miten nuorilta saatu tieto saataisiin kulkemaan vielä kirjastoakin pidemmälle, suoraan valtaapitäville. On mahdotonta sanoa varmasti voimaannuttiko menetelmä nuoria tai lisäksi se nuorten osallisuuden tunnetta, sillä osallisuuden tunteesta ei nuorilta myöskään menetelmän palauteosiossa kysytty. Pienellä vaivalla menetelmästä olisi voitu saada vielä vaikuttavampi, mutta nyt menetelmä toimisi parhaiten esimerkiksi pienen projektin taustatiedonkeruussa tai etsittäessä kiinnostuneita nuoria osallistumaan alueelliseen vaikuttamistoimintaan.

Keskustelutaiteessa ajatellaan isosti. Paikalle kutsutaan ihmisiä, joilla on valtaa, sekä ihmisiä, jotka tarvitsevat apua tai haluavat muuttaa asioita. Keskustelutaiteessa vaikutetaan sosiaaliseen ympäristöön käymällä keskustelua suoraan vallankäytön ja valtaapitävien alueella. ”My Hoods” -menetelmässä lähdettiin hyvin paljon pienemmästä lähtökohdasta liikkeelle, mikä toki sopii myös näin pienelle hankkeen osalle. Keskustelutaide voi tuoda myös yhdyskuntatyön kaltaiseen nuorisotyöhön rohkeutta ryhtyä heti vaikuttamaan ja tuoda samaan tilaan nuorten kanssa ohjaajien lisäksi viranomaisia, poliitikkoja ja kansalaisaktiiveja. Etenkin kunnallisen tason päätöksenteossa tämä on hyvinkin realistinen vaihtoehto, mutta vaatii järjestäjältä ylimääräistä vaivannäköä. ”My Hoods” -menetelmän tapauksessa vain viikon suunnittelu-aika ei olisi tällaista organisointia mahdollistanut.

Nuorilta saatujen ajatusten, ideoiden ja näkökulmien eteenpäin vieminen viranomaisille on selkeästi tämän tyyppisen pienen mittakaavan menetelmän heikko kohta. Pelkkä nuorisotyöntekijän tai ulkopuolisen ohjaajan läsnäolo ei takaa katkeamatonta tietoketjua nuoren ja päättäjien välillä. Helsingin kohdalla tietojen lähettäminen edes esimerkiksi yhdyskuntatyöntekijälle olisi ollut hyvinkin yksinkertaista ja lisännyt mene-

telmän vaikuttavuutta hieman. Tämän olisin voinut tehdä itse, ellen olisi luottanut toisen opiskelijaryhmän tuottavan meille kanavat informaation eteenpäinviemiselle. Olisi pitänyt toimia toisin. Tietojen välittäminen valtaapitäville on liian usein kiinni nuorten kanssa työskentelevien aikuisten aktiivisuudesta, vaikka tieto vietäisiin eteenpäin yhdessä nuorten kanssa. Aikuisen täytyy johdatella nuori motivoitumaan ja uskomaan, että tiedonvälittämisellä on merkitystä. Mikäli viranomainen tai muu valtaapitävä istuu nuorta vastapäätä pöydän ääressä, on tiedon välittyminen oikeille tahoille konkreettisesti nuoren nähtävillä: valta saa kasvot ja asioihin vaikuttaminen kiteytyy henkilöihin instituutioiden sijaan.

Osallisuuden portailla pääsimme ”My Hoods” -menetelmällä mielestäni portaalle 2: Lapsia ja nuoria kannustetaan ilmaisemaan mielipiteitään. Tunnelma menetelmätetsauksessa oli hyvä, opiskelijat kannustivat oppilaita ja oppilailla oli hauskaa. Oppilaiden päätösvalta ei odotetusti lisääntynyt tämän yhden menetelmän avulla eivätkä heidän ideansa päätyneet suoraan eteenpäin päätäntävaltaisille tahoille. Tuotokset olivat kuitenkin esillä Viikin kirjaston lasten- ja nuortenosastolla viikon ajan ja tuloksista raportoidaan tässä opinnäytetyössä sekä Paikalla! -hankkeen raportoinnin yhteydessä. Nuorten ideat ja toiveet saavat siis joka tapauksessa näkyvyyttä. Menetelmän avulla saatiin hyödyllistä tietoa ja menetelmän kehittäminen ja testaaminen antaa meille lisää työkaluja osallistavaan suunnitteluun nuorten kanssa tulevaisuudessa. Nuorten ideat pääsivät siis eteenpäin pienessä mittakaavassa ja menetelmäkokeilu oli positiivinen osanottajille. ”My Hoods” on selkeästi osallistavan suunnittelun alkupään menetelmä: sen avulla kerätään alustavaa tietoa ja mahdollisesti päätäntävaltaisesta suunnittelusta kiinnostuneita nuoria myöhempiä suunnittelukokoontumisia ja .menetelmiä varten.

5 YHTEENVETO

Olen opinnäytetyössäni havainnoinut sekä analysoinut toimintatutkimuksen kautta nuorten taidepohjaisen osallistavan suunnittelun menetelmän testausta, saatuja tuloksia sekä menetelmän puutteita ja ansioita. Testattavaksi menetelmäksi valikoitui ”My Hoods” -askartelumenetelmä. ”My Hoods” rakennettiin aikaisemmin keväällä

alueelta kerätyn tiedon pohjalta ja annoin menetelmälle ainoiksi vaatimuksiksi sen taidepohjaisuuden sekä yleistettävyyden. Menetelmän avulla pyrittiin rakentamaan pohjaa yhdyskuntatyön kaltaiselle nuorisotyölle kaupunkimaisessa ympäristössä ja siitä toivottiin esimerkkimenetelmää oppaaseen, jonka avulla nuorisotyöntekijät voivat helposti osallistaa nuoria oman asuinalueensa kehittämiseen ja muokkaamiseen.

Menetelmän taustalla vaikuttaa osallisuuden ideaali, joka pohjaa suomalaisessa nuorisotyössä mielestäni ainakin osittain toimintavalmiusteoriaan sekä vapautuksen kasvatukseen. Nuorten osallisuuteen oman ympäristönsä muokkaamisessa ja kaikilla muillakin elämän osa-alueilla pyritään, koska se vahvistaa nuorten kasvua aktiivisiksi ja empaattisiksi kansalaisiksi ja on osa hyvää inhimillistä elämää. Määrittelin osallisuuden tässä työssä ennen kaikkea johonkin kuulumisen ja pystymisen tunteeksi. Yhdyskuntatyön kaltaisella nuorisotyöllä ja osallistavalla suunnittelulla pyritään lisäämään osallisuuden tunnetta ja näin ollen myös toimintavalmiusteorian hengessä hyvän elämän mahdollisuuksia jokaiselle yksilölle. Yhteiskunnallinen voimaantuminen ja kriittisen ajattelun herättäminen johtavat parhaimmillaan tasavertaisempaan maailmaan ja nuorten emansipatoriseen muutokseen tasa-arvoisiksi yhteistyökumppaneiksi.

”My Hoods” -menetelmän ansioita tulkitsin lopulta keskustelutaiteen näkökulmasta: luovuttiinko menetelmässä ohjaajan ja osallistujan välisistä valtarakenteista, yritettiinkö nuorten mielipiteitä ohjailta haluttuun lopputulokseen ja kiinnitettiinkö menetelmässä huomiota objekteihin vai vuorovaikutukseen? Menetelmän ansioiksi katsoin hauskuuden ja nuorten positiivisen palautteen. Lisäksi menetelmä on helppo toteuttaa, halpa ja konkreettinen. Menetelmä kuitenkin sivuutti askartelun lomassa käydyn arvokkaan keskustelun ja keskittyi liikaa lopputulokseen eli valmiisiin kartonkeihin. Menetelmän toteutuksessa ei pystytty täysin luopumaan valtarakenteista, vaan annetut materiaalit ja tarkat askarteluohjeet suuntasivat nuorten ideointia ja keskustelua suhteellisen voimakkaasti. Nuorten mielipiteitä ei pyritty ohjaamaan, mutta tilaa täysin uudenlaiselle ajattelulle ja erilaisten roolien ottamiselle ei myöskään pystytty synnyttämään. Menetelmässä osallisuuden portailla jäätiin mielestäni portaalle 2: Lapsia ja nuoria kannustetaan ilmaisemaan mielipiteitään.

Myöskään osallistavalle suunnittelulle asetetut tavoitteet, osallistuminen suunnittelun kaikkiin vaiheisiin, ei toteutunut. Nuoret pääsivät menetelmätestauksessa osallistumaan ainoastaan itse testaustilanteeseen vaikka ideaalitalanteessa nuoret olisivat olleet osallisia myös menetelmän suunnitteluun, tulosten eteenpäinviemiseen ja menetelmän jatkokehittelyyn. Lähdettäessä suunnittelemaan ja toteuttamaan ”My Hoods” -menetelmän testausta aikataulu oli niin tiukka, että aikaa nuorten osallistamiseen prosessin kaikkiin vaiheisiin ei ollut.

”My Hoods” -menetelmä oli pieni osa Paikalla! -hanketta ja on hyvä muistaa, että yhden menetelmän yhden testauksen vaikutukset nuorten konkreettiseen osallisuuteen tai osallisuuden tunteeseen jäävät parhaimmillaankin vähäisiksi. Yhdellä menetelmätestauksella ei muuteta maailmaa ja vaikka nuorten ideoita olisi viety hyvin ahkerasti eteenpäin päättäjille, ei niillä silti välttämättä olisi ollut vaikutuksia Viikin alueen tulevaisuuteen. Menetelmän mahdollisuudet olivat alusta asti pienet ja näiden mahdollisuuksien rajoissa menetelmä onnistui hyvin ja osoittautui käyttökelpoiseksi.

Opinnäytetyön aineistona yksi menetelmän testaukset on hyvin suppea. ”My Hoods” -menetelmän testauksesta saamani tuloksia ei voida yleistää koskemaan muuta kuin itse menetelmää ja menetelmän kehittämis- ja testausprosessin aikana keräämäni havainnot ja arvioinnin tulokset riittävät menetelmän jatkokehittelyn pohjimiseen. Keskustelutaiteen näkökulman kautta tekemäni pohdinnat koskevat laajemminkin osallistavaa suunnittelua ja keskustelutaiteesta voidaan ammentaa paljon nuorten kanssa työskentelyyn. Menetelmätestauksen kautta saatiin kuitenkin tietoa vain yksittäisestä kerrasta ja sen hetkellisistä vaikutuksista testaukseen osallistuneisiin nuoriin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

”My Hoods” ei ollut menetelmänä osallisuuden edistämisen näkökulmasta optimaalinen. Sen ei kuitenkaan tarvitsekaan olla. Menetelmällä on monia ansioita, joista ehkä tärkeimpänä pidän sen saamaa positiivista palautetta oppilailta. ”My Hoods” -menetelmän tuotokset vietiin esille kirjastoon, mikä oli pienelle kokeilulle suuri saavu-

tus. Kirjaston kautta nuorten ideat pääsevät hieman paremmin kosketuksiin koulun ulkopuolisen maailman kanssa ja myös nuorten oman alueen asukkaat pääsevät tarkastelemaan nuorten näkemyksiä yhteisen alueen tulevaisuudesta.

Oma arvioni opiskelijoiden kanssa yhteisesti muodostettujen arviointikriteerien täytymiseen on positiivinen. Menetelmän avulla saatiin suhteellisen paljon käyttökelpoista tietoa ja se onnistui osallistamaan luokan jokaisen nuoren askarteluun sekä keskusteluun. Nuoret eivät ilmaisseet saaneensa suuria ahaa-elämyksiä, mutta pienempiä valaistumisen ja hämmästyksen hetkiä aiheutti esimerkiksi se, että kännykästä sai hakea mallikuvia piirroksille, kaupungissa sai olla ihan mitä vaan ja kyse ei ollut siitä, kuka piirtää hienoimman kuvan vaan ihan vaan omista mielipiteistä. Nuorilla oli hauskaa ja menetelmä on toistettavissa, mutta se ei luultavasti innostanut nuoria toimimaan itsenäisesti asioiden edistämiseksi vaan asioita luvattiin edistää nuorten puolesta.

Kun tulevaisuudessa mietitään keinoja edistää nuorten osallisuutta esimerkiksi juuri oman asuinalueen kehittämisessä ja muokkaamisessa, täytyy osallistavan suunnitteluprosessin jokaisen osa-alueen ja etenkin sen viimeisen osan, tiedon välittämisen päättävälle tahoille, toteutuminen varmistaa. Kaikkein tehokkainta olisi lähteä siitä, että keskustelutaiteen tavoin tieto tuotetaan yhdessä nuorten ja päättäjien kanssa, vuorovaikutuksen kautta. Tilanteeseen voi liittyä oheistekemistä, kuten askartelua tai roolien ottamista ja näyttelemistä, mutta pääpainon olisi hyvä olla keskustelussa ja sen dokumentoinnissa.

”My Hoods” -menetelmän kaltaisia helposti toteutettavia menetelmiä on helppo yleistää missä päin maailmaa tahansa. ”My Hoods” ei ole ilmainen, joten resurssipulan valtaamalla kasvatusalalla se ei käytännössä ole aivan kaikkien ulottuvilla. Toisaalta kuten Wochenklausur -kollektiivi on osoittanut, myös suuren mittakaavan menetelmiä voi monistaa ja vaikutusvaltaisia keskustelutilaisuuksia tai -taideteoksia voi helposti toteuttaa missä päin maailmaa tahansa mahdollisesti täysin ilman kustannuksia. Voidaan jopa ajatella, että keskustelutaideteos on halvempi ja helpompi toteuttaa missä tahansa kuin askartelutarvikkeita vaativa ”My Hoods”. ”My Hoods” on kuitenkin toiminnallisuudessaan hauska ja luultavasti monia nuoria innostava menetelmä, joka olisi nuorten tilanteessa hedelmällisintä yhdistää keskustelutaiteen toimintatapoihin.

Aikaisemmin mainittu toiminnallinen keskustelutilaisuus voisi olla yksi hyvä kehityssuunta.

Valokuvat valmiista kartongeista hävisivät, joten opinnäytetyöni aineisto ja menetelmän dokumentaatio jäivät hyvin suppeaksi. Tiedon säilymisen kannalta olisi mielestäni ollut oleellisempaa tallentaa keskustelu ja vuorovaikutuksen pohjalta syntyneet oivallukset ääninauhalle litteroitavaksi, kuin itse kartongit. Saimme talteen kartonkien sisällön, mutta ilman kuvia se ei ole päättäjille eteenpäin vietynä aivan yhtä vaikuttava. Tästä syystä olen tyytyväinen, että pyysin Jaana Santasta toimimaan menetelmätestauksen aikana etnografin roolissa, kirjoittaen ylös huomioita tilanteesta ja nuorten mielipiteitä tai keskustelunpätkiä. Ilman näitä muistiinpanoja yhdistettynä omaan havainnointipäiväkirjaani tietomme itse vuorovaikutustilanteesta olisi jäänyt hyvin vaillinaiseksi. Suosittelenkin tällaisiin osallistavan suunnittelun tilanteisiin myös jatkossa kirjurin nimeämistä tai koko tilanteen nauhoittamista. Nauhoittamalla kaikkien ääni pääsee kuuluviin, tärkeät keskustelut saadaan tallennettua ja lopulliset muistiinpanot ovat vähemmän etnografin tulkinnan värittämiä. Paljon sellaista, mitä puhuttiin, ei päätynyt kartongeille tai edes etnografin muistiinpanoihin.

Opinnäytetyöni pohjalta näyttää siltä, että keskustelutaiteen näkökulman ja menetelmien hyödyntäminen osallistavan suunnittelun ja yhdyskuntatyön kehittämisessä voisi tuoda positiivisia tuloksia osallisuuden näkökulmasta. Keskustelutaiteen kriittisen tarkastelutavan avulla voimme kehittää tasavertaisempia, vaikutusvaltaisempia ja osallisuutta lisääviä osallistavan suunnittelun menetelmiä ja tilaisuuksia. ”My Hoods” ei vielä tähän pystynyt, mutta siitä saadut kokemukset yhdistettynä samankaltaisiin menetelmiin muualla vievät meitä lähemmäksi nuorten osallisuutta sekä rakennettua ja emotionaalista ympäristöä, joka paremmin kuvastaa kaikkien siinä toimivien ihmisryhmien toiveita ja tarpeita.

LÄHTEET

Arponen, Jumppanen, Santanen 2015. Itsearviointi ”My Hoods” -menetelmän testauksesta.

Bardy, M. 2007. Taiteen paluu arkeen. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Iso-talo & P. Korhonen (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Otava, 21-35.

Barth, Fredrik 1994. Nye og evige temaer i studiet av etnisitet. Teoksessa Fredrik Barth Manifestasjon og prosess. Oslo: Universitetsforlaget, 174-192.

Cairns, L., Kemp, P. & Williamson, B. (2005) Young People and Civil Society: Lessons from a Case Study of Active Learning for Active Citizenship. Teoksessa Wildermeersch, D., Stroobants, V. & Bron, M. Jr. (toim.) Active Citizenship and Multiple Identities in Europe – A Learning Outlook. Frankfurt am Main: Peter Lang.

Castells, Manuel 2007. Communication, Power and Counter-power in the Network Society. International Journal of Communication 1/2007, 238-266.

Clark, David, A. 2005. The Capability Approach: Its Development, Critiques and Recent Advances. ESRC Global Poverty Research Group. Viitattu 28.10.2015. [<http://www.gprg.org/pubs/workingpapers/pdfs/gprg-wps-032.pdf>].

Dean, Hartley 2009. Critiquing capabilities: the distractions of a beguiling concept. Critical social policy, 29 (2). s. 261-273. ISSN 0261-0183.

Elias, John L., & Sharan Merriam 1995. Philosophical Foundations of Adult Education. Melbourne: Krieger Publishing.

Freire, Paulo 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Suom. J. Kuortti. Tampere: Vastapaino.

Helsingin kaupungin yhdyskuntatyön www-sivut. Viitattu 15.10.2015.
[<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/asukastoiminta/yhdyskuntatyo/>]

Horelli, Liisa 2006. Lapset ja nuoret osallistujina. Teoksessa Liisa Karlsson (toim.) Lapset kertovat... Stakesin työpapereita 9/2006, 69-76.

IHME Nykyaidefestivaalin www-sivut. Viitattu 15.10.2015.
[<http://www.ihmefestival.fi/osallistu/opetusmateriaali/keskustelu-taiteena/>]

Itälä, Jaakko 1977. Sosiaalihuollon rooli yhteiskunnan kehittämisessä. Teoksessa Yhdyskuntatyö yhteistoiminnan, suunnittelun ja vaikuttamisen välineenä, s. 11-12. Mannerheimin Lastensuojeluliiton julkaisu. Valkeakosken Kirjapaino Oy.

Jaakola, Vesa (toim.) 2012. Nuorten osallisuus ja vaikuttaminen kulttuurisessa nuorisotyössä. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus, verkkojulkaisuja keväällä 2012. Viitattu 28.10.2015. [http://www.hel.fi/static/liitteet/nk/Nuorten_osallisuus.pdf].

Kantonen, Lea 2005. Telta - Kohtaamisia nuorten taidetyöpajoissa. Taideteollinen korkeakoulu, Helsinki, 2005.

Kantonen, Lea 2007. Keskustelutaide ja keskustelun estetiikka. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Otava, 127-129.

Kettunen, Marjo 2013. Yhteisösosiaalityö – Lähtökohdat, tavoitteet ja keinot. Pro gradu –tutkielma. Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden laitos.

Kester, Grant 2007. Jay Koh ja kuuntelemisen taide. Taide 02/2007, 39-45.

Koskinen, Simo 1977. Yhdyskuntatyö sosiaali- ja terveydenhuollon menetelmänä vaikuttaa ihmisen elämään ja ympäristöön. Teoksessa Yhdyskuntatyö yhteistoiminnan, suunnittelun ja vaikuttamisen välineenä. Mannerheimin Lastensuojeluliiton julkaisu. Valkeakosken Kirjapaino Oy, 78-86.

Koskinen, Simo 2003. Suomalaisen yhteisösozialiteetin kehitys ja nykysuuntaukset. Teoksessa Merja Laitinen & Anneli Pohjola (toim.) Sosiaalisen vaihtuvat vastuut. Juva: WS Bookwell Oy, 206-236.

Kuula, Arja 2006. KvaliMOTV – 5.4 Toimintatutkimus. Viitattu 11.11.2015. [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4.html].

Känkänen, Päivi 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos: Tutkimus 109. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Laitinen, Matti & Nurmi, Kari E. 2003. Aktiiviseksi kansalaiseksi kasvaminen suomalaisten elämäkertojen valossa. Aikuiskasvatus 2, s. 122-132.

Laitio, Tommi 2014. Sukupolvi kerrallaan. Puheenvuoro – Nuorisotyön tulevaisuus. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisu. Viitattu 26.10.2015. [http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sites/default/files/verkkojulkaisut/nuorisotutkimus_2_2014_puheenvuoro_laitio.pdf].

Loikkanen, Teppo, Simojoki, Timo & Wallenius, Pauli 1997. Osallistavan suunnittelun opas luonnonvara-ammattilaisille. Metsähallitus.

Mustonen, Anu 2015. Yhdessä keskusteleminen – dialoginen taide. Millä tavalla taide tukee ihmisten välistä vuorovaikutusta. Opinnäytetyön kirjallinen osuus. Tampereen ammattikorkeakoulu, kuvataiteen koulutusohjelma.

Nuorisolautakunnan päätökset 12/18.12.2014. Diaarinumero HEL 2013-013646. Viitattu 13.10.2015. <http://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2013-013646/>.

Nuorten hyvinvointikertomus 2014. Lastensuojelun asiakkaat. Viitattu 21.10.2015. [<http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/tunteet-ja-vuorovaikutus/lastensuojelun-asiakkaat>].

Nussbaum, Martha & Sen Amartya 1993. The Quality of Life. New York: Oxford University Press.

Nussbaum, Martha 2011. Creating Capabilities. The Human Development Approach. Cambridge: Belknap Press.

Paju, Petri 2008. Nuorten valtakunnallinen osallisuushanke. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 18.

Rahikka-Räsänen, Niina & Rynänen, Sanna 2014. Osallistuminen ja osallisuus lähi-demokratiassa. Suomen Setlementtiliitto ry:n Uusi Paikallisuus -hankkeen loppuraportti.

Rawls, John 1971. A Theory of Justice. Cambridge: Harvard University Press.

Robeyns, Ingrid 2005. The Capability Approach: a theoretical survey. Journal of Human Development. Vol 6, No 1, s. 93-114.

Soydan, Haluk 1999. The History of Ideas in Social Work. Birmingham: Venture Press.

Toivonen, Mari 2008. Kansalaistalo Mansikkapaikka – Tapaustutkimus yhdyskuntatyöstä. Sosiaalityön ammatillinen lisensiaattitutkimus. Tampereen yliopisto.

Tomperi, Tuukka 2005. Johdanto. Teoksessa Paulo Freire (suom. Joel Kuortti) Sorrettujen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 9-32.

Tuominen, Miira 2011. Filosofia.fi: Aristoteles. Viitattu 10.11.2015.
[[http://filosofia.fi/node/5562#Etiikka ja politiikka](http://filosofia.fi/node/5562#Etiikka_ja_politiikka)].

Uutta Helsinkiä / Viikki & Kivikko www-sivut. Viitattu 10.11.2015.
[<http://www.uuttahelsinki.fi/fi/viikki-kivikko>].

Vehviläinen, Jukka 2006. Nuorten osallisuushankkeen hyvät käytännöt. Helsinki: Hakapaino Oy.

Wochenklausur –taiteilijakollektiivin www-sivut. Viitattu 22.10.2015.
[<http://www.wochenklausur.at/methode.php?lang=en>].

Zachariah, Matthew 1986. Revolution through Reform. New York: Praeger.

LIITTEET

Liite 1.

Opiskelijoiden oma arvio "My Hoods" –menetelmästä.

Kysyimme heti oppilaiden poistuttua opettajan palautetta. Hänen mielestään toteutus oli hyvä ja oppilaat viihtyivät ja osallistuivat hyvin. Kehitettävää hän löysi seuraavista aiheista: alku olisi voinut olla napakampi eli heti asiaan sen sijaan, että alustimme ja herättelimme aiheeseen hieman liian pitkään. Lisäksi hän sanoi, että pitäisi olla samat säännöt kuin koulussa. Tällä opettaja tarkoitti sitä, kun annoimme oppilaiden vastata ilman viittaamista pyrkimyksenä säilyttää tietynlainen rentous ja matala kynnyks vastata. Tämä oli kuitenkin ristiriidassa koulun viittaamissäännön kanssa.

Yksi tärkeä asia, josta opettaja meitä huomautti, on huomioida sukupuolisensitiivisyys. Esimerkkinä se, että luokassa oli yksi oppilas, jota kutsuimme virheellisesti väärän sukupuoliseksi. Näin ollen nuorten kanssa tulisi mielellään välttää tällaisia sukupuolijaotteluita ja käyttää sukupuolineutraaleja ilmauksia ja ohjeistuksia.

Yksi ryhmämme jäsen kirjoitti huomioita menetelmätestauksen aikana, mutta alun esittelykierros meni niin nopeasti, ettemme huomanneet mainita tästä. Olisi siis ehdottomasti pitänyt sanoa, että yksi kirjoittaa huomioita, häntä ei kannata pelätä ja että hän ei kirjoita oppilaista vaan tekemisestä.

Menetelmä toi esille hyvin konkreettisia asioita. Menetelmän avulla voisi pyrkiä tuomaan konkretian lisäksi nuorista esille hieman enemmän esimerkiksi tunteita ja tunnelmia, joita unelmien kaupunkiin liittyy. Siirrettäisiin fokus hetkeksi pois materiasta ja rakennuksista ja pyydetäisiin pohtimaan immateriaalisia asioita. Tätä kehittäisimme siis jatkossa menetelmän suhteen, jotta lopputuloksesta tulisi vielä syvällisempi ja moniulotteisempi.

Omasta mielestämme menetelmätestaus onnistui erittäin hyvin, varsinkin huomioiden lyhyen suunnitteluajan ja sen, ettei kukaan meistä ollut aiemmin tehnyt mitään tällaista. Tällaisen menetelmän kohdalla jolla pyritään keräämään tietoa,

on hyvin tärkeää sen toistettavuus mahdollisimman samankaltaisena, jotta tulokset voivat olla helposti kerättävissä. ”My Hoods”-menetelmä on helppo toistaa, se on selkeä ja vähäkustanteinen. Näiden lisäksi menetelmän tärkeitä puolia on nuorten vahva osallistaminen ja luovan toiminnan tukeminen.

Menetelmä on myös siitä hyvä, että niin ohjaaja kuin oppilaat hyötyvät siitä.

Yhdessä puuhailu parantaa ryhmätyötaitoja, kun ryhmässä täytyy yhdessä pohdita millaisella otteella teosta lähdetään toteuttamaan. Huomasimme myös hyvin tärkeän seikan askartelun lomassa: kun nuorilta kyselee aiheeseen liittyviä kysymyksiä samalla kun he touhuavat, he vastaavat paljon avoimemmin ja spontaanimminkin kuin esimerkiksi tunnin alussa kysyttäessä ”virallisella” tyyllillä viitaten tai ryhmässä esitellen. Tämä oli tärkeä huomio ajatellen sitä, että jos haluaa todenmukaisen ja spontaanin vastauksen, kannattaa kysyä se silloin kun nuoret tekevät jotain ja ovat siten alttiimpia vastaamaan ja puhumaan. Kaiken kaikkiaan ”My Hoods” -menetelmä parantaa luokan ja ryhmän yhteishenkeä kun ollaan sellaisen asian äärellä, joka koskettaa kaikkia. Lopuksi kuullaan vuorotellen jokaista ryhmää, heidän visiotaan omasta asuinalueestaan ja käydään yhdessä keskustelua aiheesta.

(Arponen, Jumppanen, Santanen 2015)